

Markant

Inclusie online

'Mijn kanaal wordt goed gevolgd'

Boris van der Ham: 'De VGN is een belangrijke speler'

Dilemma: wanneer haal je de politie erbij?

- Online keuze uit ruim 800 volledig uitgewerkte activiteiten gemaakt door collega's uit de praktijk van de activiteitenbegeleiding
- 10 rubrieken: creatief, gezelschap, beweging, muziek, recreatie, expressie, groen, zintuiglijk, ADL en reminiscentie
- Aan te passen aan doelgroep en niveau
- Handige zoekfunctie bespaart veel tijd in het vinden en bedenken van een activiteit

Pasklaar

Activiteiten & Begeleiding

Voor een zinvolle en kwalitatieve dagbesteding

Pasklaar Online Only jaarabonnement* biedt online toegang tot de volledige inhoud van ruim 800 kaarten. activiteitenkaarten en ieder kwartaal toegang tot 16 nieuwe activiteiten. Slechts € 133,00 per jaar.

Pasklaar jaarabonnement* biedt een stevige box met gelamineerde activiteitenkaarten gesorteerd op rubriek. 4x per jaar een set van 16 activiteitenkaarten per post en online toegang tot ruim 800 activiteiten. €76,95 per kwartaal.

Met gratis welkomstpakket: Pasklaarbox, set tabbladen en de 80 nieuwste kaarten.

INTERVIEW

Boris van der Ham

De nieuwe voorzitter wil voor de VGN een 'ijsbreker' zijn. Ten hij voor de functie werd gevraagd, had hij Niels Schuddeboom in zijn achterhoofd. 'Hij was ook een ijsbreker. Hij had behoorlijk wat handicaps, maar wist precies wat er moest gebeuren.'

ACHTERGROND

Appen

Dat jongeren met een beperking online extra kwetsbaar zijn op internet, betekent niet dat je internet maar bij heb weg moet houden. Dat vinden zij zelf en dat vinden deskundigen. Wat zijn hun ervaringen? En welke apps gebruiken ze graag?

ACHTERGROND

Aangifte doen

Wat doe je als iemand met een beperking flink over de schreef gaat? Volgens Hendrien Kaal kan een officiële aangifte soms nuttig zijn. 'Je hebt ook een zorgplicht naar andere cliënten, en maatschappelijke plichten.' Ze ontwierp een checklist.

EN VERDER

- DE OPENING 4
- KORT 6
- ARBEIDSMARKT 12
- COLUMN KARIN VOLKERS 16
- RECENSIE 21
- MEDIA 22
- GEDICHT 23
- WAPPSITES 28
- KENNISPLEIN 29
- EEN ANDERE KIJK OP AFHANKELIJKHEID 30
- ERVARINGSKENNIS 33
- COLOFON 34
- SELFIE 35

FOTO VLOGGER SANDER PAT DOOR HANS TAK

Wát een vak!

Wie in de gehandicaptenzorg gaat werken, wil graag iets betekenen voor anderen. Maar wat doe je als iemand die door jou wordt ondersteund flink over de schreef gaat, bijvoorbeeld door jou of een ander te bedreigen. Stap je dan naar de politie? Dat is één van de vele dilemma's waarmee medewerkers in de gehandicaptenzorg te maken kunnen krijgen.

'Wát een vak', denk ik als ik erover lees, met in mijn achterhoofd natuurlijk de arbeidsmarktcampagne (vooral gericht op zij-instromers) die zojuist van start ging. De gehandicaptenzorg is veel ingewikkelder dan ze van buitenaf lijkt. In deze *Markant* vertelt een onderzoeker dat het wél goed kan zijn om naar de politie te stappen. Niet alleen voor jezelf of vanwege andere potentiële slachtoffers, maar ook in het belang van degene die jij begeleidt. Soms leidt een 'bromsnorgesprek' al tot het gewenste resultaat, een andere keer heeft een (voorwaardelijke) straf positieve gevolgen.

Ook op internet gaat het niet altijd vanzelf goed. Dankzij dit medium winnen mensen met een beperking aan zelfstandigheid en vergroten ze hun leefwereld. Maar hoe zorg je ervoor zij niet slachtoffer, of zelfs dader, worden van de vele vormen van misbruik die in de digitale wereld plaatsvinden? In de eerste plaats natuurlijk door zelf je digitale vaardigheden op peil te houden. Onlangs deed ik de test op digitaal-vaardig.nl van 's Heeren Loo. Ik kwam er doorheen, maar ik werd me er toch van bewust dat er altijd iets nieuws te leren valt. En eerlijk gezegd, geldt dat, denk ik, voor veel medewerkers.

Het lijkt erop dat je alles wat speelt in de samenleving dubbel en dwars tegenkomt in de gehandicaptenzorg. Wie er werkt doet een hoop levenswijsheid op. Bijvoorbeeld ook over afhankelijkheid. Dat is in onze tijd van autonomie en zelfstandigheid ten onrechte een 'vies woord' geworden, zegt een onderzoeker. Juist het erkennen ervan draagt bij aan de juiste afstemming die in een goede zorgrelatie dagelijks plaatsvindt. Ik denk dat dit ook geldt voor andere relaties, werk en privé. Zonder elkaar zijn we allemaal mensen met beperkingen.

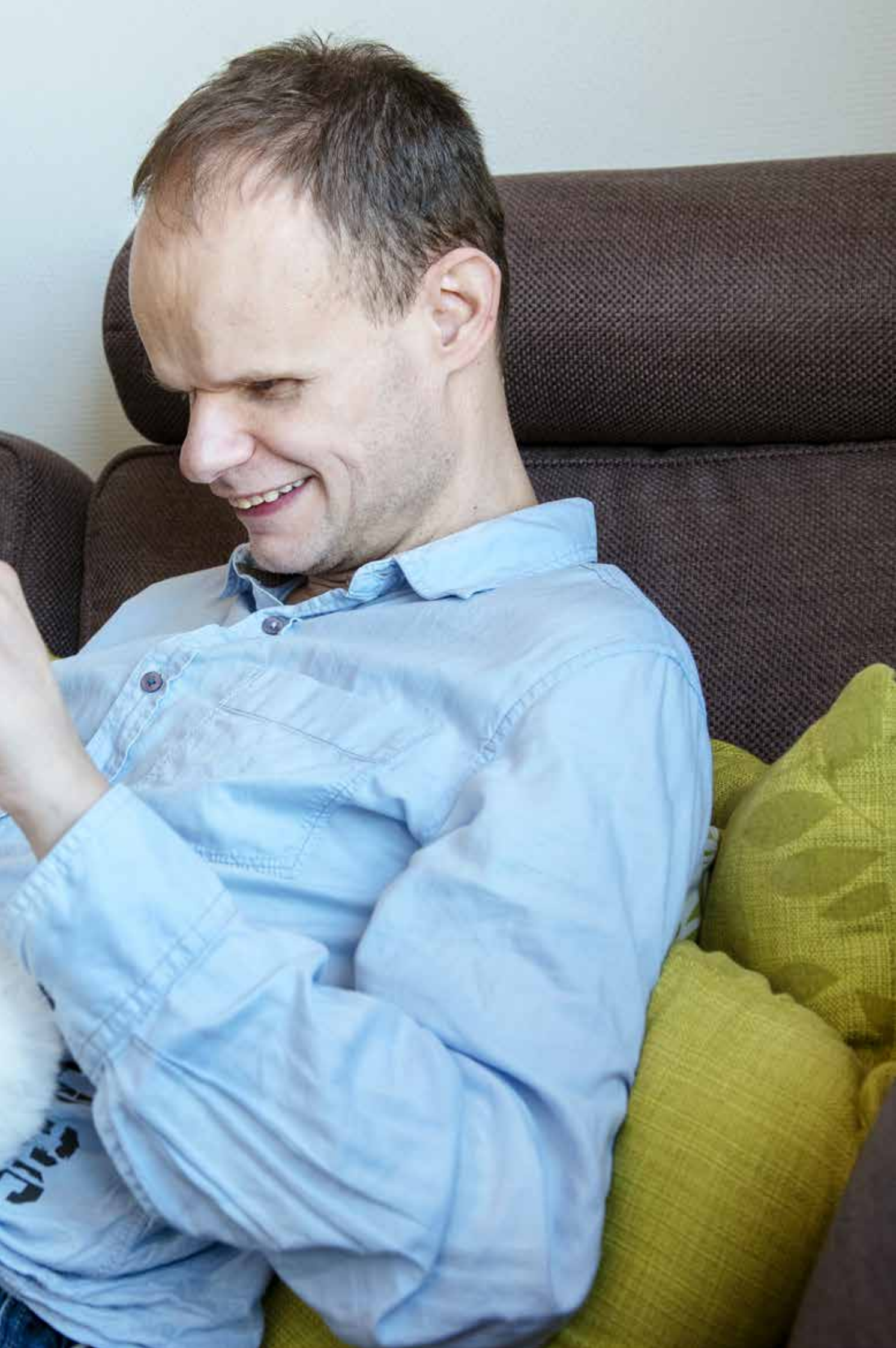
FRANK BLUIMINCK DIRECTEUR VGN
 FBLUIMINCK@VGN.NL
 TWITTER @FRANKBLUIMINCK

DE OPENING

Marco Goedegebure (46 jaar) staat in zijn woonkamer en draait rondjes. Hij woont sinds 2013 in de Vuurvlinder, een woongroep van Visio voor mensen met een visuele en verstandelijke beperking, die deel uitmaakt van De Vlinderhof in Hoogeveen. Marco zegt dat hij veel van auto's houdt, maar als begeleider José Zoer binnen komt met Paro pakt Marco hem meteen vast en gaat ermee op de bank zitten. Paro is een sociale interactieve robot zeehond die met behulp van sensoren reageert op menselijk contact. Marco knuffelt Paro en zegt dat hij lief en zacht is. En groter dan een cavia! Hij begint liedjes te zingen waar Paro op reageert met kwispelen, geluidjes maken en met de ogen knipperen. Volgens José Zoer geeft Paro een gevoel van geborgenheid en geeft hij veel plezier en gezelligheid. 'Paro zorgt ervoor dat je de interactie aangaat'.

Paro is vorige zomer aangeschaft voor de bewoners van de woongroepen van De Vlinderhof. De ene bewoner vindt het niets en de ander vindt het geweldig, zegt José. Zo'n tien tot vijftien bewoners maken er momenteel met enige regelmaat gebruik van. Marco zelf vraagt af en toe naar Paro, vooral voor de gezelligheid. 'Hij mag wel mee op vakantie', zegt Marco.

IN HET NIEUWS MINISTER GEHANDICAPTENZAKEN

‘De politieke aandacht is nu te eenzijdig’

Annelies Verstand: ‘Ik pleit ervoor dat er ook een Nationaal rapporteur gehandicaptenzaken wordt aangesteld.’

Presentator Lucille Werner is de komende maanden namens KRO-NCRV op zoek naar een Minister van Gehandicaptenzaken. De nieuwe minister (of eigenlijk ambassadeur) komt aan het hoofd te staan van een online platform dat opkomt voor de Nederlanders met een handicap. De minister zal lobbyen, wetgeving ter discussie stellen, nieuwe ideeën lanceren en goede plannen in de praktijk brengen.

‘Een ambassadeur voor mensen met een beperking, vind ik nog helemaal niet zo’n gek idee’, reageert Annelies Verstand. Zij was zelf staatssecretaris emancipatie (D66) in het tweede kabinet Kok en was later ook voorzitter van de CG-raad (nu IederIn). ‘Die ambassadeur kan veel en velen bereiken. Ik pleit er daarnaast voor dat er – vergelijkbaar met de Rapporteur Mensenhandel en de Kinderombudsman – ook een Nationaal rapporteur gehandicaptenzaken wordt aangesteld. Iemand die aandacht vraagt voor wezenlijke problemen én met oplossingen komt.’

SUPERMARKT IN DE WIJK

Voor een succesvol ambassadeurschap zijn volgens Verstand drie dingen nodig: concreet worden, praktisch denken en focus. Die focus is een uitdaging voor de ambassadeur Gehandicaptenzaken. ‘Er zijn zóveel verschillende beperkingen. Fysiek, verstandelijk, zintuigelijk; aangeboren, door een

ongeluk of chronische ziekte. Die verschillen maken het werkterrein van de ambassadeur heel breed.’

Praktische en concrete oplossingen aandraagen helpt dan. ‘Zo heb ik er in mijn tijd op gehamerd dat al bij bestemmingsplannen rekening moest worden gehouden met nieuwe samenlevingsvormen. Bijvoorbeeld door bij bouwplannen ook te kijken naar de nieuwe behoeften van ouders die werk en zorg combineren. Concreet door voorzieningen zoals kinderopvang, scholen, supermarkt, sport, en openbaar vervoer goed bereikbaar te maken en op elkaar aan te laten sluiten. Zodat ouders niet van hot naar her hoeven te racen.’

SOCIALE DUURZAAMHEID

‘Ik vind de politieke aandacht nu veel te eenzijdig gericht op klimaat en economie. Ik mis de net zo broodnodige aandacht voor sociale duurzaamheid. Dat is niet alleen een taak voor Sociale Zaken, maar net zoals emancipatie voor alle beleidsmakers. Sociale duurzaamheid vraagt in deze onzekere tijd dringend om een politieke visie op structuren en voorzieningen die mensen nú nodig hebben om maatschappelijk mee te kunnen tellen. Of ze nu een beperking hebben of niet. Sociale duurzaamheid is niet zweverig of socialistisch, maar essentieel voor een stabiele maatschappij en sociale samenleving. En daarmee ook goed voor economie en milieu.’ /Rieke Veurink

CIJFER

20

jaar bedraagt het verschil in gemiddelde levensverwachting tussen mensen met een verstandelijke beperking en de algemene bevolking in Groot-Brittannië. De levensverwachting van mensen met een verstandelijke beperking steeg daar tussen 1980 en 2012 van 51 jaar naar 60 jaar. Dat is een natuurlijk een flinke verbetering, maar tegelijkertijd steeg de levensverwachting van de algemene bevolking van 74 jaar naar 81. Dat mensen met een beperking ouder worden, betekent dus niet dat de ‘kloof’ is overbrugd.

Uit een analyse van negentien artikelen, waaronder drie Nederlandse, blijkt dat ook elders geldt dat ‘mensen met verstandelijke beperkingen nog steeds extra kwetsbaar zijn, resulterend in een lagere levensverwachting’.

BRON: MARIAN MAASKANT, MORTALITEIT EN VERSTANDELIJKE BEPERKINGEN, FEITENOVERZICHT 1, NOVEMBER 2018.

> MARIANMAASKANT.NL

@VGNBRANCHE

MARIANNE HEESTERMANS Ha, de Markant in de bus. En wat mooi dat we eindelijk eens goed werken met ervaringsdeskundige mensen.

SASCHA VAN GIJZEL Mooi inkijkje in de mogelijkheden en waarde van ervaringsdeskundigen met een licht verstandelijke beperking in onderzoek, onderwijs, beleid en praktijk.

CENTRUM ZORGBESTUUR ‘Heel mooi om te lezen dat er veel aan maatwerk wordt gedaan.’ @WilmavdScheer in een interview in Markant over het sectorbeeld gehandicaptenzorg dat zij maakte met Annemiek Stoopendaal.

GERARD SCHOEP Voor wie het nog niet weet: na bijna 12 1/2 jaar verlaat ik @_ZZWD (Zorgcollectief Zuidwest-Drenthe). Niet op zoek naar iets anders, een kans kwam voorbij! Per 1 april treed ik in dienst bij @VGNbranche als manager arbeidszaken. Op dit aandachtsgebied verliefd geworden in de commissie Arbeid @ActiZbrancheorg

Inclusion Europe: 'Erken de gevolgen van structureel geweld'

Vrouwen met een beperking die – toen zij in een instelling woonden – geweld hebben ervaren, worden daardoor later gehinderd, als zij een nieuw leven in de samenleving willen opbouwen.

Dat schrijven Juultje Holla, Ellis Jongerius en José Smits in *Leven na Geweld*, een kwalitatief onderzoek in opdracht van Inclusion Europe.

In de instelling ontwikkelden de vrouwen zogeheten 'coping-strategieën' om de situatie draaglijk te maken, schrijven de onderzoekers: 'Toen ze eenmaal uit de instelling waren bleven deze vrouwen bang dat hen hetzelfde zou overkomen als in de instelling, of dat ze terug gestuurd zouden worden.'

Voor het onderzoek voerden de onderzoekers uitgebreide en diepgaande gesprekken met tien vrouwen. Het onderzoek richt zich niet alleen op fysiek geweld en seksueel geweld, maar op alle

soorten ervaringen die ervaringsdeskundigen als geweld ervaren, zoals gedwongen medicatie, vrijheidsbeperking, of geen kans krijgen om je te ontwikkelen. Deze vormen van geweld, die volgens onderzoekers een grote impact kunnen hebben, noemen zij structureel geweld. Volgens de onderzoekers hebben de vrouwen ondersteuning nodig door mensen die om hen geven en hun verleden erkennen. /JdK

> INCLUSION-EUROPE.EU

QUOTE

'Ik heb het werk niet gevonden, het werk heeft mij gevonden. Door de levenservaring die ik heb, kan ik dit werk doen. Dit kun je echt niet op een school leren'

JOHN, ZIJ-INSTROMER BIJ PRISMA
OP WATEENVAK.NL

'We zien constructies waarin bij verschillende gelieerde zorg-bv's steeds dezelfde bestuurders opduiken. Als ze onderling geen reële tarieven hanteren, gaat het om een verkapte manier om zorggeld aan de zorg te onttrekken'

NZA-DIRECTEUR HANDHAVING EN TOEZICHT
KARINA RAAIJMAKERS IN ZORGVISIE

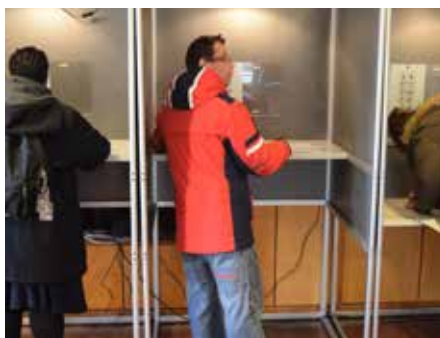
VGN IN HET NIEUWS > Handreiking Medicatiebeleid geactualiseerd > Alliade Zorggroep onder verscherpt toezicht > FNV-demonstratie opmaat voor CAO-onderhandelingen > 'Oud en Gelukkig' presenteert nieuwe kennisproducten > Geschillencommissie Sociaal Domein van start > Wetsvoorstel GGZ ook in de Wlz naar Tweede Kamer > Kennisbundels Gehandicaptenzorg online beschikbaar > Stemmen met een beperking: veelgestelde vragen [meer op vgn.nl](#)

'Wie een stempas krijgt, mag stemmen'

Iedereen die een stempas ontvangt mag stemmen, of hij nu een verstandelijke beperking heeft of ondercuratele staat, of niet. Dat was het geval bij de gemeenteraadsverkiezingen op 20 maart en zal ook weer het geval zijn bij de Europese Parlementsverkiezingen op 23 mei.

Aan de uitvoering van het stemrecht valt nog wel wat te verbeteren, blijkt uit een onderzoek dat Laura Vos - de Haes uitvoerde in opdracht van ASVZ, Philadelphia, Reinaerde en Syndion. Drie van haar aanbevelingen:

- 1 Politieke partijen, ga langs bij werk- en dagbestedingslocaties. Uw betrokkenheid en zichtbaarheid worden erg gewaardeerd. Maak een aangepaste

versie van uw partijprogramma in begrijpelijke taal. Betrek de mensen voor wie deze versie bedoeld is daarbij.

- 2 Zorgorganisaties, zet u intensief in om de bekendheid rondom stemrecht te vergroten. Leg afspraken vast in het ondersteuningsplan, stuur een maand voor de verkiezingen een instructie rond, biedt trainingen aan, nodig politieke partijen uit voor een bezoek.
- 3 Mensen met een beperking, oefen met stemmen, of laat per volmacht stemmen. Maak gebruik van materialen, zoals de website stemjijook.nu van ProDemos. Laat je stem tellen! /JdK

'Als het nodig is, ben ik ook een activist'

Voor mensen met een beperking is er op het gebied van emancipatie nog wel iets te halen, vindt Boris van der Ham. Met de leden van de VGN wil hij daar als voorzitter vorm aan geven. 'Als bestuurder zit je op het scharnierpunt van ideaal en praktijk.'

DOOR JOHAN DE KONING | FOTO'S ALEID DENIER VAN DER GON

'Mijn moeder werkte meer dan vijftig jaar geleden een korte periode als verpleegkundige in een instelling voor mensen met een verstandelijke beperking in Zwammerdam, nu een onderdeel van Ipse de Bruggen', vertelt de nieuwe VGN-voorzitter Boris van der Ham. 'Daar werd op een gegeven moment besloten dat mensen hun eigen boterhammen mochten smeren. Eerder werd gedacht dat zij dat niet kunnen. In eerste instantie leverde dat natuurlijk een enorme puinhoop op, de conservatievelingen zagen hun gelijk bevestigd. Maar na korte tijd konden ze het wel en nu is het volstrekt vanzelfsprekend. Ik vind dat zo'n mooi beeld! Zo zijn de afgelopen decennia veel dogma's afgebroken en zo moet je ervoor zorgen dat mensen steeds meer mogelijkheden krijgen.'

In uw uiteenlopende werkzaamheden, als acteur, schrijver, politicus en bestuurder lijkt vrijheid een rode draad te zijn. Klopt dat?

'Ja, ik heb het vaak over vrijheid, omdat ik het een begrip vind dat vaak tekort wordt gedaan. Vrijheid is heel gelaagd. Het roept zijn eigen begrenzing en verplichtingen op. Het woord 'vrijheid' wordt vaak gemakzuchtig gebruikt, terwijl ik het zie als een activistische

opdracht. Als het gaat over mensen met een beperking, dan kun je denken: we zijn een heel vrije samenleving. Maar kan iedereen wel voldoende van die vrijheid genieten om alles uit het leven te halen wat erin zit? Soms moet je iets extra's doen om ervoor te zorgen dat mensen invulling kunnen geven aan hun vrijheid.'

Helaas voelen mensen met een beperking zich ook vaak beknot in hun vrijheid en ontwikkeling door de organisaties die hen ondersteunen.

'Ik geef natuurlijk geen directe leiding aan zo'n instelling, maar ik denk dat het streven naar meer ontwikkelingsmogelijkheden voor mensen met een beperking binnen de VGN een gemeenschappelijk streven is. Soms hebben organisaties te maken met regelgeving of financieringsstructuren die heel erg tegenwerken. Of met ingesleten patronen, dan moet je ondogmatisch durven zijn. Als onafhankelijk voorzitter kan ik natuurlijk onderwerpen agenderen. Ik ga de komende maanden heel veel op werkbezoek. Van het noorden naar het zuiden en heen en weer en dan hoop ik zoveel mogelijk mensen te spreken. Niet alleen de leidinggevendenden, maar ook de medewerkers en zeker ook de mensen over wie het echt gaat. Dat is voor mij geen opgave, ik ben echt een verenigingsman, ik vind het leuk om op veel plekken te komen.'

In het boek *De koning kun je niet spelen* beschrijft u dat u uw creativiteit in de politiek beter kwijt kon dan op de planken. Kunt u die creativiteit ook kwijt in de bestuurlijke wereld?

'Ik heb er bewust voor gekozen om een tijd uit de politiek te gaan, maar wat erg mooi was van de Tweede Kamer, vond ik dat als je iets bedenkt je het ook zelf kunt gaan uitvoeren. Ik wilde bijvoorbeeld dat de gelijke rechten van mensen met een handicap of chronische ziekte worden opgenomen in artikel 1 van de Grondwet. Het wetsvoorstel kun je dan gewoon zelf gaan schrijven. Nu doe ik verschillend bestuurlijk werk bij uiteenlopende organisaties. Dat vind ik heel boeiend omdat je meebeslist over hoe je met dilemma's omgaat. Ik ben bijvoorbeeld ook voorzitter van de Vereniging Afvalbedrijven.'

Daar wordt bekeken hoe je de wens om te vergroenen praktisch maakt. Hoe gaan we beter recyclen? Hoe gaan we beter voorkomen dat er zoveel afval ontstaat? Bij de VGN gaat het er ook om dat je niet alleen je idealen uitspreekt, maar er ook voor zorgt dat ze in de praktijk worden gebracht. Ik heb het altijd interessant gevonden om op het scharnierpunt te zitten van het ideaal en de praktijk.’
‘Overigens heb ik de afgelopen jaren ook twee keer opnieuw op het toneel gestaan en dat vond ik ook weer erg inspirerend. Onlangs speelde ik in Beneatha’s Place, dat over verhoudingen tussen zwart en wit gaat. Dat is een ongelooflijk ingewikkeld onderwerp, dat in de samenleving tot enorme tegenstellingen leidt - denk alleen maar aan Zwarte Piet. Ik vind het enorm interessant om in zo’n stuk te staan waarin in twee uur alle kanten van zo’n zaak worden belicht, zonder dat je kan weg zappen of nijdig iemand kunt wegdrücken op internet. Dat je de argumenten van iedereen hoort, dat is heel belangrijk. Dat is ook de kern van besturen. Het gaat allemaal over de vraag: je hebt een ideaal en hoe ga je dat vorm geven?’

Een belangrijk vrijheidsdilemma in de gehandicaptenzorg is het omgaan met de kindwens van mensen met een verstandelijke beperking. Hoe staat u daar tegenover?

‘Als je zoiets wezenlijks als het hebben van een kind wilt verhinderen, kun je dat, denk ik, alleen met heel zwaarwegende argumenten doen. Als mensen keer op keer hun kinderen en zichzelf in de problemen brengen, dan is dat zo’n zwaarwegend argument. Het blijkt dat als je de wens om een kind te krijgen serieus neemt, mensen er ook van te overtuigen zijn dat dat niet altijd verstandig is. Aandacht werkt. Je moet het onderwerp niet wegwuiven, dat doe je ook niet bij mensen die geen beperking hebben en geen kinderen kunnen krijgen. Als samenleving hebben we er veel voor over om hen tegemoet te komen en technieken toe te passen. Als mensen met een verstandelijke beperking die existentiële wens hebben, moet je ook hen heel serieus nemen en er het gesprek over aangaan.’

Dat u die kindwens serieus neemt, komt dat ook door uw eigen achtergrond als homoseksueel met twee kinderen?

‘Dat is toch een ander verhaal, bij ons speelt niet de vraag of we wel voor ze kunnen zorgen. Met twee vriendinnen die een stel zijn heb ik lang geleden al uitgesproken: als we ooit kinderen willen, dan helpen we elkaar. Dat is op een bijna vanzelfsprekende manier gegaan. De kinderen wonen bij hen, maar ik maak deel uit van hun leven. Mijn dochter is nog maar een paar maanden oud, ook haar komst is een groot geluk. In publieke interviews zeg ik er niet teveel over, omdat het ook gaat over de moeders van mijn kinderen en over de kinderen zelf, die nog veel te klein zijn om er iets over te zeggen.’

Wat was voor u de aanleiding om naar artikel 1 van de Grondwet te kijken?

‘Vaak wordt in het publieke debat gezegd, dat in artikel 1 staat dat alle mensen gelijk moeten worden behandeld. Dan gaat men ervan uit dat dat ook voor mensen met een handicap geldt. In werkelijk-

BORIS VAN DER HAM

Geboren op 29 augustus 1973 in Amsterdam

- 1992 – 1994 Geschiedenis aan de Hogeschool Amsterdam
 - 1994 – 1998 Toneelacademie Maastricht
 - 1998 – heden acteur, recent in Ciske de Rat en Beneatha’s Place
 - 2002 – 2012 Tweede Kamerlid voor D66
 - 2012 – heden voorzitter Humanistisch Verbond
 - 2016 – heden bestuurder bij verschillende brancheorganisaties in bedrijfsleven, cultuur en media
 - 2019 – heden voorzitter Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland
- diverse boeken, waaronder *De koning kun je niet spelen* (2012) en samen met Rachid Benhammou *Nieuwe vrijdenkers* (2018).
voor overige diverse betaalde en onbetaalde functies zie borisvanderham.nl en wikipedia.nl

'Er is bij veel partijen nog een blinde vlek als het gaat om de sociaal-economische positie van mensen met een handicap. En die moet weg'

heid impliceert artikel 1 dat wel, maar het staat er niet letterlijk. Sterker nog: het is er bewust uit gehouden, omdat men vond dat je mensen met een handicap niet gelijk kunt behandelen. Mannen en vrouwen, of mensen die wel of niet gelovig zijn, gaan wel door dezelfde deur een gebouw in, maar voor mensen met een handicap moet je iets extra's doen, dus gelijke behandeling zou niet kunnen. Dat vond ik zo kortzichtig!

'Uit de jurisprudentie en uit internationale wetgeving blijkt dat je onder gelijke behandeling ook kunt verstaan dat je een redelijke aanpassing kunt doen die tot gelijke kansen leidt. Ik heb nog net voordat ik uit de Tweede Kamer ging het antwoord geschreven op de reactie van de Raad van State op mijn grondwetswijziging. Helaas laat de Kamer dit al bijna zeven jaar op de plank liggen. Los van de aanpassingen die je in de praktijk moet doen, vind ik het mooi als deze aanpassing in de Grondwet komt als symbool en als vingervijzing naar overheden, bedrijven en de samenleving: ook mensen met een handicap kunnen en moeten gelijk behandeld worden.'

Hierover gaat ook het VN-verdrag voor de rechten van mensen met een handicap, dat Nederland pas laat ratificeerde...

'Er is heel veel koudwatervrees, terwijl er voor mensen met een handicap op het gebied van emancipatie echt nog wel iets te halen is. Er is bij veel partijen nog een blinde vlek, ook als het gaat om de sociaaleconomische positie van mensen met een handicap. En die moet weg.'

Wat vindt u ervan dat in Nederland nog speciaal onderwijs bestaat, als onderdeel van het zogeheten 'passend onderwijs'? Andere landen beschouwen dit als segregatie.

'Ik heb in de Kamer tegen de Wet op passend onderwijs gestemd. Niet omdat het geen mooie ambitie is, maar je moet het wel doen met voldoende geld, kleinere klassen en docenten die voldoende zijn bijgeschoold. Nu was het ook een bezuinigingsmaatregel. En ik vind ook dat je de mogelijkheid voor speciaal onderwijs in stand moet houden, omdat het sommige kinderen wat meer rust geeft. Ik hoop dat zoveel mogelijk kinderen regulier onderwijs kunnen krijgen, maar dat het soms niet lukt, kan ook komen doordat het teveel wordt voor docenten. Dan is het einde van het liedje dat steeds meer leerlingen thuis les krijgen, of zelfs dat niet. Dat vind ik verschrik-

kelijk. Zeker als je een handicap hebt, is goed onderwijs essentieel, zodat je juist meer kansen krijgt.'

De grootste uitdaging voor de VGN is op dit moment de krapte op de arbeidsmarkt. Wat gaat u daaraan doen?

'Ik vind dat we het instappen in deze mooie sector eenvoudiger moeten maken. Als we mensen kunnen laten kennismaken, als we de drempel verlagen, dan kunnen we mensen verslaafd krijgen aan deze sector. Dan zien ze dat ze hier echt iets voor een ander kunnen betekenen. Je ziet hier een slingerbeweging: eerst mochten mensen een zorginstelling niet eens binnenlopen als ze niet alle officiële stempeltjes hadden gehaald om er te mogen werken. Daarna werd het een beetje *laissez faire* en de afgelopen tijd werd het weer strenger. Gelukkig wordt nu steeds meer erkend dat met name zijinstromers buiten de zorg heel veel ervaring hebben opgedaan die heel relevant kan zijn. Als je op de dagbesteding gaat werken hoef je echt niet alle stempeltjes te hebben binnengehaald, zoals een verpleegkundige.'

Bij uw benoeming zei u dat u voor de VGN een ijsbreker wilt zijn in Den Haag. Heeft u daar nog veel contacten?

'We moeten Den Haag niet mythologiseren. De VGN is een heel belangrijke speler, dus de telefoon wordt wel opgenomen, of ik er nu zit of iemand anders. Wat ik bedoel met die ijsbreker is dat ik daar niet alleen ga zitten, ik neem mensen uit de praktijk mee. Ik ken de taal van politici en bestuurders, ik weet wat ze willen weten en wat niet, maar vervolgens is het belangrijk dat iemand anders het verhaal vertelt, iemand die uit eigen ervaring spreekt: een bestuurder van een organisatie, of een cliënt – wat een rotwoord – ik bedoel één van de mensen over wie het gaat. En als het nodig is, ben ik ook een activist. Soms zijn er geijkte patronen in Den Haag, waarbij iedereen elkaar napraat: zo doen we het al honderd jaar. Dan moet je in staat zijn om te zeggen: daar beuken we dwars doorheen, met als doel dat het beter wordt. Dat is ook een ijsbreker, die is heel scherp, zodat je door het ijs kunt breken.'

Heeft u al kennis gemaakt met die mensen over wie het gaat?

'Toen ik Kamerlid was heb ik bijvoorbeeld te maken gehad met Niels Schuddeboom. Dat was een heel inspirerende man. Hij had behoorlijk wat handicaps, maar wist precies wat er moest gebeuren. Ik weet nog goed dat hij een keer bij me was om te lobbyen over iets waar hij voor stond, ik geloof de Valysregeling. Hij had zich heel goed voorbereid en wist precies op welke schakel je moest gaan zitten. Ik zei al dat je vaak op de scharnierpunten moet gaan zitten, want daar gebeurt het. Nou, hij kon dat heel goed. Bothed is te ongericht, maar precies zijn en dan hard drukken en als het moet door roeien en ruiten gaan, dat is de positie van een ijsbreker. Zo'n Niels was ook een ijsbreker, zeer charmant. Ik heb hem twee jaar geleden nog eens opgezocht, toen hij al erg ziek was. Toen ik voor deze functie werd benaderd, had ik hem in mijn achterhoofd.'

'Ik kies mijn werkgever zorgvuldig uit'

Nieuwe medewerkers, waar halen we ze vandaan? Pluryn organiseert 'Baan in een dag', andere organisaties presenteren zich weer anders op de arbeidsmarkt. 'We hebben van werkgeluk een speerpunt gemaakt.'

DOOR RIËTTE DUYNSTEE | FOTO'S STIJN RADEMAKER

Er is vandaag veel belangstelling voor een baan in de zorg bij Pluryn, zorgorganisatie voor mensen met complexe problematiek. Zo'n vijftig gekwalificeerde zorgverleners zijn afgereisd naar locatie Het Hietveld, te midden van de Veluwe bossen bij Apeldoorn. Ze komen voor het evenement 'Baan in een dag', waar werkzoekende zorgverleners in één dag solliciteren, een rondleiding krijgen en een ministage lopen. Met een beetje geluk tekenen beide partijen aan het eind van de dag een intentieverklaring: ja, wij overwegen serieus om met elkaar in zee te gaan. De potentiële nieuwe medewerkers worden met alle egrams ontvangen; de petit fours bij de koffie dragen een versuikerd logo van Pluryn. Ze staan in groepjes bijeen, soms kennen ze elkaar: hé, jij ook hier? Velen van hen zijn nu nog elders werkzaam in een gehandicaptenzorgberoep, maar zijn toe aan iets anders. Zoals Marlous Mars (33), persoonlijk begeleider voor volwassenen met autisme. Ze heeft behoefte aan meer uitdaging en groeimogelijkheden, in haar huidige baan zit dat er niet in. Of Marcel Wolvenne (50) die twee weken geleden ontslag heeft genomen bij een andere gehandicaptenzorgorganisatie. Hij werkt nu als nachtopportier en als hondentrainer, maar hoopt op een baan bij Pluryn.

TOPSPORT

Binnen Pluryn is Het Hietveld de locatie voor de meest pittige doelgroep: mensen met een licht verstandelijke beperking en ernstige gedragsproblematiek. Johan Luijkman is Chief Happiness Officer. 'Wij bedienen hier VG7', zegt hij, 'dus onze medewerkers doen aan topsport.' Het programma begint, de aanwezigen nemen plaats. Na het welkomstwoord van de directeur nemen Johan Luijkman en manager Patricia van Stuivenberg het podium voor een wervend betoog. Patricia benadrukt de ontplooiingsmogelijkheden voor medewerkers bij Pluryn: 'Soms heb je een onverwacht talent. Dat zetten we graag in om de zorg te verbeteren.' Johan Luijkman belicht de flexibiliteit en de ruimte voor goede begeleiding met zo nodig iets extra's. Hij vertelt: 'Een cliënt met terminale darmkanker wilde nog een keer op vakantie naar zee. Ik ben met hem mee geweest. Een week later overleed hij.' De zaal is luistert aandachtig. Het dagprogramma wordt kort doorgenomen: speeddaten, een rondleiding op het terrein, een casusbespreking, meewerken op een groep en om 17.00 uur een afsluitende borrel. 'Jullie laten vandaag zien wat je in je mars hebt', zegt Johan Luijkman. 'Wij kijken waar de match zit en wie we gaan meenemen.'

MATIG IMAGO

'Baan in een dag' is één van de initiatieven van Pluryn om nieuwe collega's te werven. 'We hebben zo'n vijftig vacatures bij Het Hietveld', zegt Johan Luijkman. 'De nood is behoorlijk hoog.' Niet alleen vergrijzing en de overspannen arbeidsmarkt zijn volgens hem de oorzaak van het schrijnend personeelstekort, ook het zeer matige imago van de sector speelt een rol. In zijn functie als ambassadeur van Pluryn bezoekt hij open dagen voor beroepskeuzes op scholen. 'Jonge mensen lopen onze stand voorbij', zegt hij. 'Ze associëren de sector met cliënten die zwaar afhankelijk zijn en met wie je amper kunt communiceren. Ze hebben meer belangstelling voor bijvoorbeeld de jeugdzorg.' Voor 'Baan in een dag' zijn de kandidaten vooraf gescreend op opleidingsniveau. Luijkman: 'Twee jaar geleden hebben we het evenement Carrièreswitchers georganiseerd voor zij-instromers zonder een opleiding in een zorgberoep. Het was een groot succes: binnen heel Pluryn zijn ruim zestig mensen aangenomen. Zij hebben bij ons een opleiding gevolgd. Op dit moment hebben we juist behoefte aan professionals die direct inzetbaar zijn.'

VELE INITIATIEVEN

In het hele land organiseren gehandicaptenzorgorganisaties soortgelijke initiatie-

De speeddate: clusterleider Nick Schers in gesprek met een belangstellende.

Marcel Wolvenne, nu nachtportier en hondentrainer, gaat aan de slag bij Pluryn.

ven. Koraal in Limburg en Brabant nodigt zorgverleners uit voor een ZorgXperience; groepen van zo'n tien tot twaalf personen krijgen een rondleiding op verschillende locaties, zodat ze de sfeer kunnen proeven. Siza in Arnhem heeft een website voor sollicitanten gelanceerd: WerkenbijSiza, met vacatures én een bijpassend beeldverhaal over medewerkers die iets vertellen over hun vak. 'Het mes snijdt aan twee kanten', zegt adviseur Organisatie en Ontwikkeling Karin van der Wielen. 'Sollicitanten krijgen een goed beeld van het team waarin ze terecht komen, en onze medewerkers zijn trots op het persoonlijke verhaal dat wij over hen hebben gemaakt.' ORO in het Brabants Peelgebied maakt sinds kort deel uit van een regionaal zorgnetwerk dat bouwt aan een nieuw type zorgverlener. Jan Roelofs is bestuursvoorzitter. 'In onze visie is een goede professional inzetbaar op elk zorgterrein; in ziekenhuis, GGZ, ouderenzorg en gehandicaptenzorg. In samenwerking met de scholen werken wij gezamenlijk aan zo'n brede opleiding op mbo- en hbo-niveau.'

ZIJ-INSTROMERS

Wie wil gaan werken in de gehandicaptenzorg hoeft niet per se bij voorbaat gekwalificeerd te zijn. Zij-instromers worden opgeleid in de praktijk. De VGN campagne 'Wát een vak' richt zich vooral op zij-instromers. Dat daar veel potentieel zit, ondervinden ook de zorgorganisaties. Elver in Nieuw Wehl leidt klassen op van steeds zo'n twintig zij-instromers en creëert daar bovenop oriëntatiebanen: zij-instromers werken drie maanden om te ontdekken of het bij hen past. 'Onze klassen zijn altijd vol', zegt HR adviseur Ellen Pluimers. 'We zijn steeds beter zichtbaar.'

Richard Groot Koerkamp geeft een rondleiding.

's Heeren Loo is een campagne gestart om professionals bij defensie, politie en penitentiaire inrichtingen te werven. Bij defensie zijn de eerste successen al geboekt. Ellen Boonen is directeur HRM. 'Vroeger hadden onze cliënten vooral verzorging nodig', zegt zij. 'Tegenwoordig steeds vaker vooral begeleiding. Professionals bij politie, defensie en gevangeniswezen kennen de doelgroep. Velen van hen hebben de capaciteiten die nodig zijn voor de gehandicaptenzorg anno 2019.' Ellen Boonen ziet de zorg niet alleen steeds complexer worden, maar ook interessanter. 'Dat is alleen nog niet doorgedrongen tot de maatschappij', zegt ze. 'Het heeft tijd nodig.'

RONDLEIDING

Terug naar Pluryn, waar inmiddels de speeddate-rondes zijn afgerond en de rondleiding is begonnen. Onder begeleiding van zorgmedewerker Richard Groot Koerkamp bezoeken we een groep voor jongeren met een licht verstandelijke beperking en ernstige gedragsproblemen. Een van de bewoners, een jongen van een jaar of twintig, staat ietwat onwennig maar gastvrij voor zijn kamerdeur. 'Dit is mijn laatste maand op Het Hietveld', vertelt hij ons. 'Ik ga ambulante wonen in Apeldoorn.' We lopen naar de separatieruimte. Richard opent de deur, het gezelschap groepeerd zich rond een dun matras en een kussen op de grond. 'Bij agressie bellen we het calamiteitenteam', vertelt Richard. 'Als het echt niet anders kan fixeren we de cliënt en isoleren hem drie keer tien minuten.' De rondleiding is ten einde, we lopen terug

over het bosachtige terrein, het groen van hoge naaldbomen steekt af tegen een blauwe lucht. Er liggen afgezaagde boomstammen in de berm, bij een hutje in de luwte zitten bewoners en hun begeleiders te schaften. Ook voor de bezoekers van 'Baan in een dag' staat de lunch klaar: royaal belegde broodjes en een grote mand met fruit. De bodem voor het middagprogramma: een ministage op een van de locaties van Het Hietveld, of elders bij Pluryn.

BANEN GENOEG

In 2016 werkten er 164.000 mensen in de gehandicaptensector, in 2017 waren dat er 173.000. 'Een stijging van 5,5 procent', zegt Maarten Hüttner van de VGN. 'We weten dat de reguliere vervangingsvraag zo'n 3 tot 5 procent is. Dat zijn bijvoorbeeld de mensen die met pensioen gaan of die het vak verlaten. Daar komt deze 5,5 procent nog bovenop.' Actuele, recente cijfers over het aantal vacatures ontbreken. Daarom heeft de VGN bij de 174 leden navraag gedaan naar het aantal openstaande vacatures op één bepaalde datum: 1 november 2018. Dat waren er 2505. Het overgrote deel van de leden gaf aan dat de vacatures gemiddeld langer dan drie maanden openstaan en dat dit rechtstreeks verband houdt met de complexe zorgvraag van cliënten. Hüttner hoopt dat leden van de VGN zich door elkaar laten inspireren bij de initiatieven om personeel te werven. Hüttner: 'We zijn niet voor niets een vereniging.'

COMPETENTIES

Pluryn zoekt vandaag uitsluitend professionals, maar werft via andere wegen - net als elke andere organisatie voor gehandicaptenzorg - óók zij-instromers. Hoe zorg je ervoor dat zorgmedewerkers, al of niet de zij-instromers, voldoende competent zijn of worden om de steeds complexere doelgroep adequaat te begeleiden? Peter Vonk doet assessments voor vooral zorgberoepen. Hij adviseert om bij de selectieprocedure vooral te kijken naar de mens achter de competentie. Naar de aard en aanleg, het karakter. Vonk: 'Zijn ze uit het goede hout gesneden? Dat is een belangrijke vraag.' Nu nog focussen zorgorganisaties volgens hem vaak op te voor de hand liggende beroepscompetenties, zoals zorgzaamheid en flexibiliteit. 'Op diezelfde competenties loopt het uiteindelijk te vaak stuk', zegt hij. 'Professionals lopen zichzelf voorbij als hun hulpvaardigheid geen grenzen kent. En van flexibiliteit hebben organisaties behalve gemak óók last, als medewerkers op de werkvloer steeds iets anders doen dan wat was afgesproken.'

LUISTEREN EN REFLECTEREN

In zijn boek *Werken voor mensen met een verstandelijke beperking* beschrijft hij zeven zogenoemde 'onmisbare eigenschappen', zoals luisteren, positie innemen, bijstaan zonder overnemen en reflecteren. Het boek helpt zorgmedewerkers te werken aan deze basale eigenschappen. Vonk: 'Als zij die eigenschappen bezitten of kunnen ontwikkelen, dan zijn ze volgens mij óók in staat om te voldoen aan de beroepscompe-

De speeddate: clusterleider Kim Obbink (rechts) spreekt een belangstellende tijdens de speeddate.

tenties. Omgekeerd is dat minder vanzelfsprekend.' Vonk begrijpt goed de keuze van 's Heeren Loo, die het potentieel van politie, defensie en gevangeniswezen aanboort. Hij vult het rijtje graag aan met brandweermensen en rampenbestrijders; in het verleden heeft hij deze beroepsgroepen succesvol in contact gebracht met jeugdzorg. 'Uitstekende opvoeders', zegt hij. 'Hulpvaardig en met een *hands on* mentaliteit. Vaak hebben ze thuis pleegkinderen. Het is zeker de moeite waard om daar te gaan zoeken.'

WERKGELUK

De gediplomeerde professionals bij 'Baan in een dag' kunnen bij wijze van spreken morgen volwaardig aan de slag. Het zal nog een hele kunst zijn om het deel van de groep dat straks wordt aangenomen ook werkelijk te behouden. De nieuwe aanwas kan immers in alle windstreken bij de burens terecht. Marloes Mars – de persoonlijk begeleider voor volwassenen met autisme – heeft tien jaar geleden ook al eens gewerkt bij Het Hietveld. Ze is benieuwd met welk gevoel ze vanavond naar huis gaat. Dat laatste geldt ook voor Marcel Wolvenne, de nachtportier en hondentrainer. 'Ik wil niet arrogant zijn', zegt hij, 'maar ik kies mijn werkgever zorgvuldig uit.' Chieff happiness officer Johan Luijkman is voorbereid. 'Pluryn heeft van werkgeluk een speerpunt gemaakt', zegt hij. 'Dat begint al op de eerste dag. Mensen die goed starten, blijven langer hangen.'

EEN BAAN

Uiteindelijk zijn er dankzij 'Baan in een dag' achttien mensen aangenomen, onder wie Marcel Wolvenne. Hij heeft tijdens het middagprogramma meegelopen op twee locaties en is voor beide teams geschikt bevonden. Aan hem de keuze. 'Er was een klik', zegt hij. 'Ook met de bewoners van de groep.' Marlous Mars is nog in gesprek over een eventuele aanstelling. 'Ik heb een goed gevoel', blikt zij terug. 'Al die mensen die zo hun best doen omdat ze mij willen hebben. Het enthousiasme straalt er van af.'

KARIN VOLKERS

De klap

Tot mijn 28e
Een normale zorgzame meid
Hoefde mij nergens
om te bekommeren

Een zorgeloos leven
Niks om te vrezen
Tot op de dag
De dag van de klap
Een auto van links
BAM

Drie maanden lang
Ben ik niet op deze wereld
geweest
Drie maanden lang
Had mijn lichaam geen geest

Niemand had nog hoop
Niemand zag nog toekomst
Tot ik mijn ogen weer opende
Ik keek naar het plafond

Zo kan alles veranderen
Door één fatale klap
Zo heb ik een beperking

Door een auto die ik niet zag

Wat was mijn leven mooi en fijn. Terwijl ik dit niet eens besepte. Tot die ene klap. Mijn leven is drastisch veranderd. Van de ene op de andere dag. Van een hoger opgeleide, zelfstandige vrouw, naar een hulpbehoevende gehandicapte. Mijn leven staat op zijn kop. Ik kan alleen met zonnebril op en oordoppen in naar buiten. Ik kan niet meer tegen het felle licht en alle geluiden buiten. Deze gevolgen zijn continu aanwezig, altijd en overal. Ik zweet snel en ben om het minste of geringste kapot. Werken lukt niet meer. Ik heb niet-aangeboren hersenletsel (NAH). Ik voel me vaak geen Karin meer, maar een NAH-er. Mensen praten ineens niet meer met mij, maar over mij. Alsof ik er niet ben. Ik sta ineens aan de andere kant van de zorgketen. Niet als medewerker, maar als cliënt. Mijn leven voelt nu nutteloos, want wat draag ik nog bij? Toen werd ik wakker en bleek dit verhaal maar een droom. Een droom met een boodschap. Maar deze boodschap wil ik graag delen met jou: geniet elke dag van de mooie momenten, hoe klein ze nu misschien ook lijken. Heb aandacht voor elkaar, want morgen zou dit jouw verhaal kunnen zijn.

Miranda de Laenge (25) woont zelfstandig met haar vriend. En heeft twee keer per maand ambulante begeleiding. Ze werkt als assistent-begeleider in de gehandicaptenzorg.

‘De app die ik het meest gebruik is die van mijn telefoonabonnement’

Ik gebruik mijn mobiel veel. Misschien soms wel een beetje te veel. Zit ik 's avonds op de bank naast mijn vriend, en dan kijkt hij over zijn bril heen met zo'n blik naar mijn telefoon. Dan weet ik: o jee, even weggelassen. Het is ook gewoon hartstikke handig, WhatsApp, Facebook, Marktplaats of Google Maps als ik de weg niet kan vinden. En ik volg natuurlijk het nieuws. En die reacties die mensen dan onder een bericht zetten. Dan denk ik echt: dat had je beter voor je kunnen houden. Omdat iemand heel boos is of veel te veel over zichzelf vertelt.'

RUST

'De app die ik echt heel veel gebruik is die van mijn telefoonabonnement, om te controleren of ik niet over mijn limiet ga. Want dat wil ik echt niet. Dat geeft stress. En het is belangrijk dat ik genoeg rust hou. Daarom helpen de ouders van mijn vriend ook met onze financiën. Ik werk en doe de afwas. Mijn vriend doet de rest. Ik werk als assistent-begeleider met mensen met een beperking. En sommigen kunnen denk ik beter onder toezicht het internet opgaan. Omdat ze nog niet zo goed weten wat normaal is en wat niet. Dat moet iemand je uitleggen. Dat heb ik ook moeten leren hoor. Ik heb een keer een intieme foto van mezelf gedeeld met een man die ik niet kende. Hij vroeg erom. En ik dacht dat zijn vraag goed bedoeld was. Daar is een hoop gedoe van gekomen. Maar het is opgelost, en ik ben er wijzer van geworden.'

‘Goede begeleiding is echt heel belangrijk’

Cyberpesten, sexting en grooming - jongeren met een licht verstandelijke beperking zijn extra kwetsbaar voor online problemen. Maar internet is 'vooral ook heel positief', zeggen deskundigen. Wat voor apps heb jij eigenlijk op je telefoon?

Arthur Frohn (26)
woont bij Amerpoort
en werkt in de catering
van het NOS-gebouw in
Hilversum. In zijn vrije tijd
maakt hij kookvlogs

'24kitchen likete mijn vlog, zo gaaf'

Voor een kipmarinade
gebruik ik liever knoflook-
poeder dan verse knoflook.
Dan krijg je van die stukjes.

Dat is een kwestie van smaak natuurlijk. Je moet vooral veel proberen om te weten wat je lekker vindt. Koken heb ik altijd geweldig gevonden. Daarom werk ik ook in de catering, en heb ik meegedraaid in de keuken van Koek en Pan in Rotterdam. Mijn begeleider was vroeger kok, dat helpt ook.'

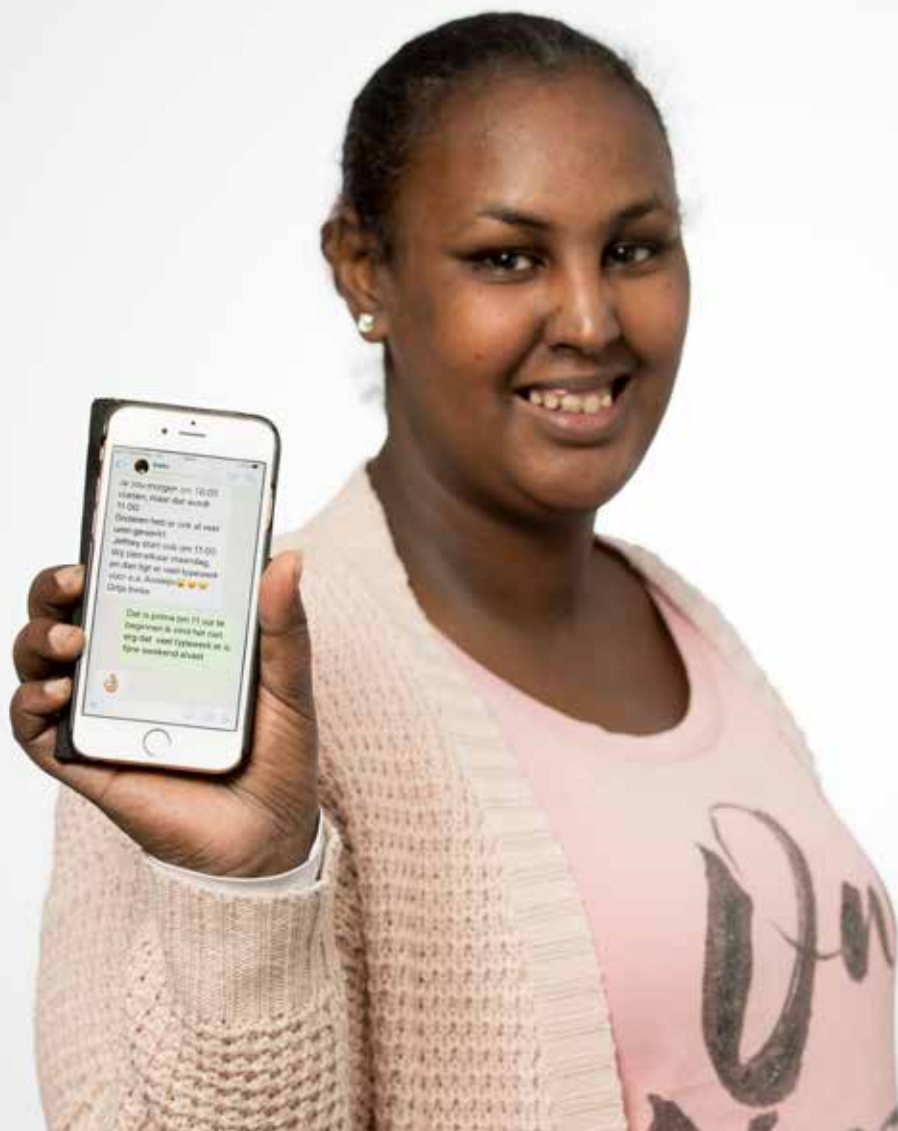
ITALIAANSE WRAP

'Een tijdje geleden heb ik een vlogtraining gedaan. Dan leer je het wel. En als je eenmaal iMovie hebt, gaat het helemaal snel. Ik heb een eigen YouTubekanaal:

arthurkookt. Superleuk. Ik hoop dat ik andere mensen met een beperking kan inspireren om ook lekker te gaan koken. Zonder pakjes en zakjes natuurlijk, want dat is zonde. Een keer had ik pasta over, daarmee heb ik een Italiaanse wrap gemaakt. Nou, dat recept werd zelfs gelikt door 24Kitchen, zó gaaf. Dan ben ik echt trots.'

'Internet kan ook gevaarlijk zijn. Je hoeft alleen je Facebook maar even te koppelen en je zit al op een datingapp. Niks moeilijks aan. Nou en wat je daar allemaal ziet. Ik vind het fijn dat er nu zoveel aandacht is voor mediawijsheid. Je hebt zomaar contact met wildvreemden, en ook zomaar een date. Dat kan heel naar zijn. Ik ben met al die apps gestopt. Nu doe ik alleen nog leuke dingen.

Ik ben heel blij dat ik dingen online kan doen. Mijn mobiele telefoon maakt me ook zekerder. Dat ik gewoon kan bellen als iemand niet bij een afspraak is bijvoorbeeld, en dat ik dan niet in paniek hoeft te raken.'

'Als het niet over mij gaat, klik ik het weg'

'Mijn eerste mobiel was een Nokia 3310. Dat was toen de nieuwste, net op de markt. Ik wilde hem, omdat iedereen hem had. En ik zat vooral de hele dag Snake te spelen. Later op mijn smartphone deed ik ook spelletjes. Hay Day bijvoorbeeld, dan moet je een boerderij onderhouden. Maar daar kreeg ik dus de héle tijd meldingen van: 'Kom spelen', 'We missen je'. Ik werd er helemaal zenuwachtig van. Dus heb ik alle spelletjes van mijn mobiel gehaald. Ik gebruik mijn smartphone overal voor, 9292ov, Facebook, insta, mail, WhatsApp en internet-bankieren. Facebook is wel een ding hoor. Er is

zo'n groep in Zeist, daar kan iedereen dingen opzetten. En daar staan soms dingen op, dan denk ik echt: moet ik dit lezen. Zó onaardig. Ik kijk gewoon, is dit voor mij persoonlijk? Als het niet over mij gaat, klik ik het weg.'

REGENBOOGJE

'Je kunt natuurlijk ook mensen steunen via Facebook. Laatst met die verklaring van die dominees over homoseksualiteit heb ik een regenboogje achter mijn profiel gezet. Ik ben zelf niet homoseksueel, maar ik wil die mensen wel een steuntje in de rug geven. Soms schrik ik wel hoor. Laatst bijvoorbeeld werd ik heel vroeg gebeld, ik sliep nog. Ik heb met mijn slaperige hoofd opgenomen. Het was zo'n buitenlandse stem. Toen was ik echt wel even in paniek. Wat nou als ik al te veel verteld had en hij mijn bankrekening zou leeghalen? Ik heb meteen mijn begeleider gebeld en die heeft mij heel goed geholpen. Zij zei dat ik het heel goed gedaan heb. Goede begeleiding is echt heel belangrijk.'

Idman Nur (32) woont bij Amerpoort en werkt bij de Landelijke Federatie Belangenbehartiging voor mensen met een verstandelijke beperking.

'Ik zag Enzo Knol en dacht: ga ik doen'

'Soms op mijn werk zeggen ze: schiet eens op Sander, je moet doorwerken! Dan worden ze een beetje boos. Ik begrijp wel dat ze het af willen hebben, maar mensen met een verstandelijke beperking kunnen niet zo snel. Ik vlog over het leven met een beperking. Over wat ik doe en wat ik meemaak en wat een verstandelijke beperking inhoudt. Dat we gevoelig zijn bijvoorbeeld, dat we geholpen moeten worden bij wonen enzo, en hoe we internet gebruiken. Kijk, sommige mensen gooien er maar zo wat op. Scheldwoorden of privédingen. Dat is niet

handig. Ik laat ook zien dat mensen met een verstandelijke beperking stap voor stap leren. Ik heb nu bijvoorbeeld een pan met aangekoekt eten erin. Die kreeg ik niet schoon. Toen zijn mijn begeleider: dat kan ook niet in één keer. Je moet er eerst water inzetten om te weken. Nou, dat heb ik dan weer geleerd.'

AARDIG

'Ik ben begonnen met vloggen toen ik Enzo Knol had gezien. Ik dacht: dat ga ik ook doen. Kijken hoe het bevalt. Mijn kanaal wordt goed gevolgd. Hoeveel volgers ik precies heb, weet ik niet. Soms krijg ik rare reacties. Ik had een keer een vlog gemaakt over dat ik melk had gekocht bij de supermarkt. Schreef iemand: stik maar in je melk. Ik heb geleerd dat je daar niet op moet ingaan, maar soms is dat wel moeilijk. Gelukkig krijg ik niet veel haat. De meeste mensen zijn aardig.'

Sander Pat (23) woont bij ASVZ en werkt bij een supermarkt. Hij filmt en vlogt over het dagelijks leven met een licht verstandelijke beperking.

Eerst maar even de feiten. Begeleiders van jongeren met een licht verstandelijke beperking zien dagelijks problemen door verkeerd gebruik van internet en sociale media, zo blijkt uit onderzoek van het Nederlands Jeugdinstituut, eind vorig jaar. Ze zien jongeren (te) lang achter een scherm zitten, contacten met wildvreemden leggen via sociale media, gepest worden, zelf pesten, of seksfilmpjes van zichzelf versturen.

‘Twee dingen vielen echt op’, vertelt onderzoeker Peter Nikken, lector Jeugd en Media aan Hogeschool Windesheim, en bijzonder hoogleraar Mediaopvoeding bij de Erasmus Universiteit Rotterdam. ‘Allereerst dat mensen die in de zorg werken grotere problemen ervaren dan onderwijsprofessionals. En dat die ervaring sterker wordt naarmate begeleiders meer tijd doorbrengen met jongeren. Hoe verder professionals van jongeren afstaan, hoe minder problematisch ze het vinden. Verder valt op dat onderwijsprofessionals vaker aangeven dat er in hun organisaties visie, beleid en methodieken over mediawijsheid zijn dan hun collega’s in de zorg.’ Vooropgesteld: dat jongeren met een beperking online extra kwetsbaar zijn, betekent niet dat je internet maar bij hen weg moet houden. Nikken: ‘Ik snap die reflex heel goed, maar het is onverstandig. Het internet biedt ook zóveel positieve mogelijkheden, bovendien willen we vanuit de inclusiegedachte toch ook dat deze kinderen meedoen? Nog even los van het feit dat het praktisch ondoenlijk is om het internet weg te houden.’

HOE DAN

De vraag is dus vooral hoe het dan wél moet. Nikken: ‘Dat begint bij de opleidingen. Professionals en studenten moeten bijgespijkerd worden op het gebied van mediawijsheid. We weten uit onderzoek dat mensen die zelf meer thuis zijn in online media, ook minder problemen met het begeleiden van anderen ervaren. Daarnaast zou het goed zijn als ontwikkelaars van applicaties ook voor deze doelgroep goede producten ontwikkelen. Dat kán, zien we bijvoorbeeld in het onderwijs.’

‘Wat je nodig hebt is een visie: wat vinden wij als organisatie van internet en sociale media?’

Ten slotte moet er beter beleid komen. Ook bij zorgaanbieders. Nu komt het er in de praktijk op neer dat de mensen die het meeste affiniteit hebben met internet ook het meeste doen. En dat is dan vooral brandjes blussen. Wat je nodig hebt is een visie: wat vinden wij als organisatie van internet en sociale media? Hoe zie je je ontwikkelingstaak, en welke plek krijgt die in een zorgplan?

Vervolgens moet je kijken wat je al georganiseerd hebt, wat je nog wilt ontwikkelen en wat je doet als het misgaat. In sommige gevallen moet je er gewoon dicht bovenop zitten. Iets als porno past niet bij kinderen onder de twaalf. En uiteindelijk is het

ook een kwestie van er met elkaar over praten. Het is belangrijk om te snappen dat kinderen en jongeren leren door te doen en te ervaren. Net zoals ze spelen in de sneeuw, leren ze ook van hun smartphone. Dat kan ook echt wat opleveren.’

NIKS MET INTERNET

Dat ervaart Sonja Heijkamp in de praktijk. Zij begeleidt teams in de gehandicaptensector bij het omgaan met internet en sociale media: ‘Er zijn zó veel leuke en handige dingen. Jongeren die een kookvlog hebben, die de weg kunnen vinden dankzij een openbaar vervoersapp. Voor veel begeleiders is het lastig. Sommige

Sonja Heijkamp:

'Er is niet één pil die ervoor zorgt dat jongeren goed met media omgaan.'

mensen komen nog steeds mijn training binnen met de woorden: ik heb helemaal niks met het internet.'

En toch zijn het volgens Heijkamp de begeleiders die het succes van online media bepalen. 'Zij moeten het op een goede manier aanreiken, begeleiden en er zijn als het mis gaat. Er is niet één pil die ervoor zorgt dat jongeren goed met media omgaan. Het probleem van de een is dat hij veel te veel online koopt, de andere zit de hele dag te gamen en de volgende legt onhandige contacten aan. Je moet dus als team met elkaar praten over hoe je per cliënt een pedagogisch klimaat creëert waarin die met plezier én verantwoord met online media kan omgaan.'

VACATURES

Heijkamp vindt net als Nikken dat de organisatie daar ook aan zet is. 'Ik werk als projectcoördinator Cliënt, Internet en Sociale Media bij Amerpoort en wij hebben een aantal vragen in het zorgplan laten opnemen over online media. Welke digitale middelen gebruikt een cliënt? Is hij daar vaardig mee? Welke begeleiding is er vervolgens nodig? Ook hebben we de vacatureteksten tegen het licht gehouden. Bij sommige locaties staat er nu bij dat er veel jongeren wonen die op het internet zitten, en dat affiniteit met online media dus gewenst is. Verder kijken we naar competentieontwikkeling van medewerkers: wat heb je nodig om dit goed te kunnen doen? En we organiseren leuke dingen: de YouTube Awards voor cliënten die de mooiste vlogs maken. Want internet is vooral ook heel positief.' ●

Netwerk Mediawijzer publiceerde naast het onderzoek een manifest: *Ook jongeren met een licht verstandelijke beperking hebben recht op een leuk online leven*. Ook bracht mediawijzer.net vijf zogenoemde kickstarters uit voor begeleiders van jongeren met een licht verstandelijke beperking. Met deze kickstarters kunnen begeleiders de mediawijzigheid vergroten.

RECENSIE

DOOR CONNY CRAMER

'Ik ken mijn hersens niet'

Rinkeldekink is geschreven door Martine Bijl, een bekende Nederlandse actrice, schrijfster en presentatrice die in september 2015 een hersenbloeding kreeg. In dit boek neemt zij je mee in hoe het voelt wanneer iemand anders stiekem naar binnen sluipt en zomaar je brein in kruipt. De boodschap in het boek betreft de chaos waar je als mens in terecht kunt komen na een hersenletsel. Vooral dat niets meer is wat het lijkt en de vanzelfsprekendheid zomaar totaal verdwenen kan zijn. Dat je gelukkig kunt zijn, succesvol, je hebt alles op de rit en je leeft je leven totdat er zomaar 'achter je ogen een ballonnetje knapt en beton porselein wordt', aldus Martine.

Een meeslepend, zeer indrukwekkend verhaal dat door de bijzondere en humoristische manier van schrijven licht en prettig leest. Zonder gene schrijft zij over decorumverlies, verval, delier maar ook over verzet, ontkenning, relaties en over E.T. Om minder bang te zijn voor de chaos die haar hoofd is binnengeslopen ('Ik ken mijn hersens niet'), duidt zij deze aan met de naam van de 'buitenaardse oudemannetjespuber' uit de film van Steven Spielberg. Een andere ongewenste bezoeker is de Zwarte Deken. Het boek leest ondanks het heftige verhaal gemakkelijk. Ik ben van mening dat iedereen die hetzelfde is overkomen of wellicht nog gaat overkomen er kracht en positiviteit uit kan putten. Het is ook een interessant boek voor iedereen die dagelijks te maken heeft met mensen met hersenletsel. Het verhaal vertelt jou dat toeval bestaat en dat het kunnen behouden van regie en autonomie over je eigen leven enorm van belang is om er als mens toe te blijven doen. Het leert je als hulpverlener hoe het daadwerkelijk is en voelt als je dit doormaakt. En dat je als professional nooit de hoop weg mag halen bij de patiënt. Een inkijkje in de ziel van een toevalstreffer. Het zal je maar gebeuren. Martine Bijl is in staat de lezer er uiteindelijk van te overtuigen dat het mogelijk is om te kijken vanuit kansen en dat dit – als je dat lukt - bijdraagt aan een positiever herstel. ●

Conny Cramer is regiomanager bij Boogh.

Martine Bijl, *Rinkeldekink*. Amsterdam/Antwerpen Atlas 2018.

ZELFSTURING

Ze raken verstrikt in regels en voelen de druk van managers, wetgevers en financiers: de professionals. Ze kunnen daardoor niet meer doen waarin ze goed zijn en raken gedemotiveerd en opgebrand. Tijd om weer meer regie aan de professional te geven.

Dit boek gaat over hoe je zelfsturing in je organisatie krijgt en niet specifiek over zelfsturende teams. De basis van zelfsturing ligt bij de professional. Maar het gaat ook over samenwerking, want bijna niemand werkt als solist. Het betekent een radicale breuk met het verleden waarin teams en professionals wachten op 'instructies van de baas'. Het is het tegenovergestelde: maximale ruimte krijgen en pakken, initiatief nemen, zelf beslissen en uitvoeren. Een beetje ongehoorzaam kunnen zijn, kortom.

Dat gaat niet vanzelf. De auteurs beschrijven tien pijlers van zelfsturing. Het begint met gedragen visie op zelfsturing: waarom willen we dat de professional het stuur pakt? Want als het een doel op zichzelf is, dan is het gedoemd te mislukken.

Chris Peek en Véronique Willems, *Professionals aan het stuur, 10 pijlers om samen te bouwen aan meer zelfsturing in je organisatie*. Breda Expertboek 2019. ISBN 978-94-92926-37-1.

GEDRAGSPROBLEMEN

Tubereuze sclerose complex (TSC) is een aangeboren, ongeneeslijke aandoening veroorzaakt door een verandering in het DNA. Het behoort tot de groep 'neurocutane aandoeningen' waarbij een combinatie van huid- en neurologische afwijkingen voorkomt. Doordat TSC invloed kan hebben op de ontwikkeling van de hersenen, kan hersenschade ontstaan. Met als gevolg epilepsie, een verstandelijke beperking en gedragsproblemen.

Op dat laatste ligt het zwaartepunt van dit boek. Niet corrigeerbaar zijn, dwangmatigheid, contactstoornissen en onvoorspelbaarheid vormen de kern van de gedragsproblemen. Ook agressie komt veel voor. De auteurs zijn lid van het expertiseteam TSC en Gedrag. Het team wordt vaak ingeschakeld bij complexe casussen met een combinatie van medische en psychische problemen. Vaak worden medische oorzaken van gedrag over het hoofd gezien. Verminderen van frustratie en eenduidige communicatie zijn belangrijk bij de begeleiding van mensen met TSC. Daarvoor zijn verschillende begeleidingsstijlen voorhanden. Het boek is bestemd voor verzorgers en hulpverleners, maar kan ook waardevol zijn voor geïnteresseerde ouders.

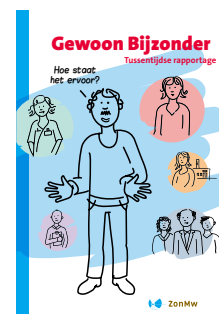
Leonore Kuijpers-de Blicq, Johan Mulder, Richard Slinger, *TSC in de verschillende levensfasen, Achtergronden, uitleg en praktische adviezen bij psychische en gedragsproblemen*. Rotterdam Stichting Tubereuze Sclerose Nederland. ISBN 978 90 824381 0 9

MEEDOEN

'Willen we een samenleving waarin iedereen prettig oud kan worden, dan begint dit met ervoor te zorgen dat mensen tot aan het einde van hun leven mee kunnen blijven doen', Dit zegt Liane den Haan, directeur-bestuurder van de ANBO in deze publicatie. Daarvoor is het ook nodig, vervolgt ze, om te investeren in wijken als leefgemeenschap en in woonconcepten die zelfstandigheid bevorderen en eenzaamheid bestrijden. Dat is in een notendop de boodschap van deze publicatie. Daarbij gaat het niet alleen om ouderen, maar alle kwetsbare groepen die zorg in de buurt nodig hebben. Het lukt maar moeilijk om dit goed te organiseren. Dat komt vooral doordat de samenwerking tussen verschillende partijen hard nodig is, maar stroef verloopt. 'We kunnen er niet omheen dat mensen met een beperking er flink op achteruit zijn gegaan in het sociaal domein', zegt Illya Stoffer van Iederin hierover. Hoe het beter kan, daar geeft deze publicatie veel ideeën over: van anders organiseren tot inzet van nieuwe technologieën.

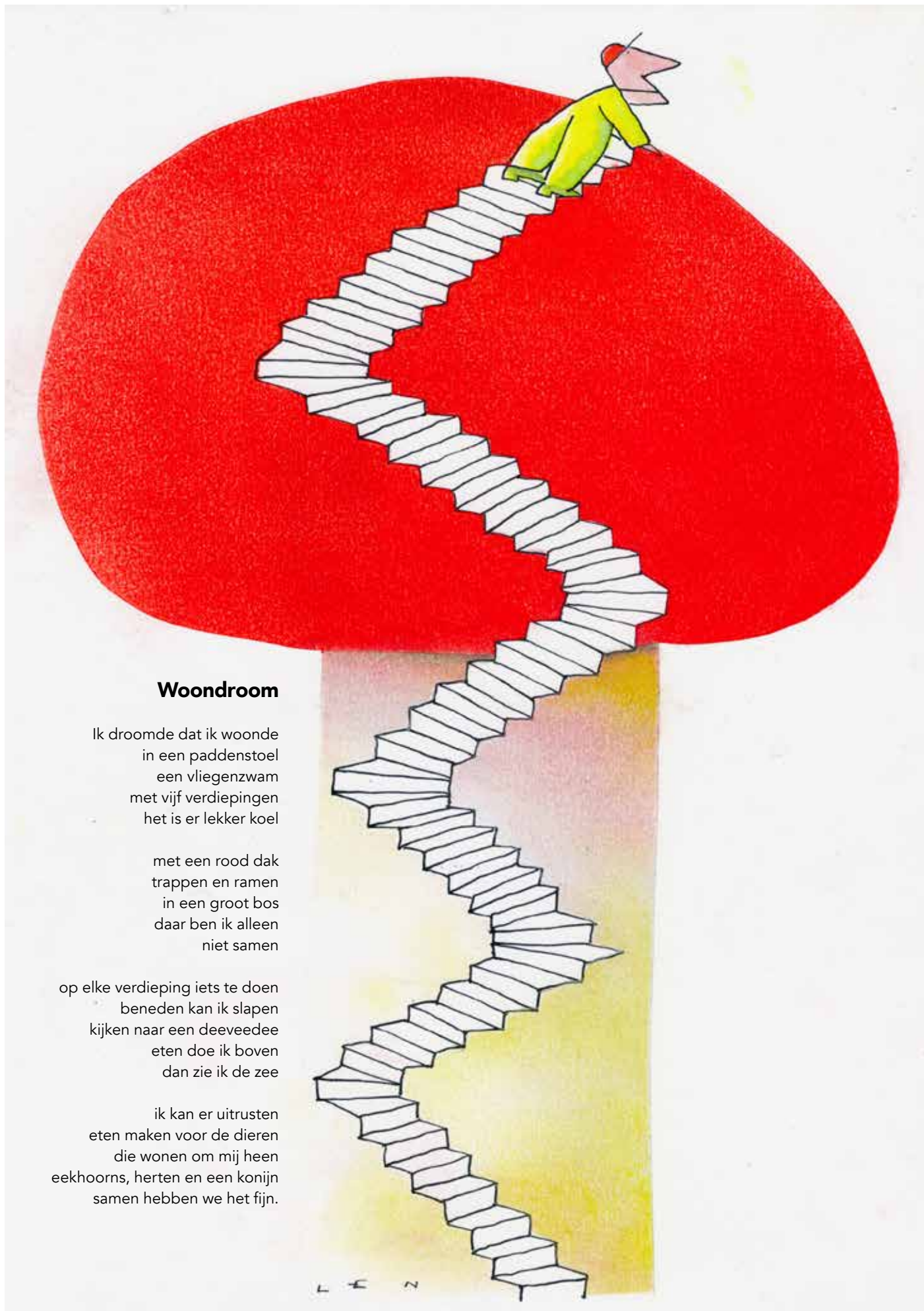
Marleen van Essen (eindred.), *Zorg in de buurt*. Amsterdam Coincide 2019. Gratis downloaden op coincide.nl.

ONDERZOEK

In dit verhaal vertellen de hoofdpersonen over het programma Gewoon Bijzonder. Dit zijn ZonMw, de programmacommissie, de ervaringsdeskundige, de onderzoeker, de gemeente en de zorgprofessional. Gewoon Bijzonder moet kennis en inzichten opleveren om mensen met een verstandelijke beperking, meervoudige beperking, of niet-aangeboren hersenletsel beter te ondersteunen. Zodat zij een gezonder en gelukkiger leven kunnen leiden. Dit gebeurt met onderzoek. In het programma wordt geld gegeven aan projecten die helpen om de zorg te verbeteren. In de eerste fase stond de samenwerking voorop. Doordat zoveel partijen betrokken zijn, is dat nog niet zo'n makkelijke opgave. Ook werden in deze fase verschillende subsidieoproepen gedaan. Deze gingen over thema's als mensen met een licht verstandelijke beperking die met justitie in aanraking zijn gekomen, ernstige meervoudige beperking, zorg in de gemeente en samenwerking tussen onderzoekers en ervaringsdeskundigen. In totaal kregen 32 projecten uiteindelijk subsidie. Inhoudelijke informatie hierover staat niet in deze publicatie, maar wel op kennispleingehandcaptensector.nl.

Gewoon Bijzonder, Tussentijdse rapportage. Den Haag ZonMw 2019. Gratis downloaden op zonmw.nl.

Woondroom

Ik droomde dat ik woonde
in een paddenstoel
een vliegenzwam
met vijf verdiepingen
het is er lekker koel

met een rood dak
trappen en ramen
in een groot bos
daar ben ik alleen
niet samen

op elke verdieping iets te doen
beneden kan ik slapen
kijken naar een deeveedee
eten doe ik boven
dan zie ik de zee

ik kan er uitrusten
eten maken voor de dieren
die wonen om mij heen
eekhoorns, herten en een konijn
samen hebben we het fijn.

‘Aangifte doen kan nuttig zijn’

Met de toename van mensen met een licht verstandelijke beperking die ondersteuning nodig hebben, krijgen zorgorganisaties meer te maken met delinquent gedrag. Wanneer doe je aangifte? Lector LVB en Jeugdcriminaliteit Hendrien Kaal maakte een checklist om hierover doordacht te beslissen.

DOOR KRISTA KROON | ILLUSTRATIE KAREL KINDERMANS FOTO'S STIJN RADEMAKER

Acute situatie? Assistentie nodig? Bel...’ De opvallende A4-poster in het kantoor van de begeleiding spreekt duidelijke taal. De bewoners van deze groepswooning van ‘s Heeren Loo in Noordwijk, jongvolwassen mannen met een licht verstandelijke beperking (lvb), zijn niet altijd lieverdes. ‘Fysiek geweld tegen begeleiders komt op deze woning zelden voor, maar dreigende situaties zeer zeker’, vertelt begeleider Roos Litjens. Op het prikbord hangt ook een dichtbedrukt A4’tje met de kop: ‘Aangifte of niet? Checklist voor een weloverwogen besluitvorming’. De checklist is een recente aanwinst. Litjens heeft in haar twee jaar bij ‘s Heeren Loo nog nooit een cliënt aangegeven bij de politie. Ook niet degene – die eerder mensen had bedreigd met messen – die haar dreigend toesprak en met een stanleymes een lange kras kerfde in de gangmuur. ‘Ik dacht: juridisch gezien is dit geen bedreiging, dus als ik aangifte doe komt er toch geen vervolging.’ Tijdens een bespreking van deze casus tijdens een workshop bleken de meningen hierover verdeeld. ‘Sommige collega’s vonden dat ik wel aangifte had moeten doen, ook wegens het recidivegevaar. Achteraf had ik ook een melding kunnen doen bij de politie.’

VERANDERENDE DOELGROEP

De workshop waar Litjens de casus besprak, stond onder leiding van Hendrien Kaal. De lector LVB en Jeugdcriminaliteit aan de Hogeschool Leiden is ook de maker van de checklist voor aangiftes (zie kader). ‘We willen instellingen en medewerkers helpen hier op een gestructureerde manier over na te denken’, vertelt zij. Kaal onderzocht hoe de gehandicaptenzorg omgaat met agressie door cliënten en ontdekte dat de politie daar zelden aan te pas kwam. ‘Medewerkers zagen agressie als een gedragsprobleem dat bij de beperking hoort. Een kenmerkende uitspraak was: “Als iemand een stoel gooit, moet je gewoon bukken.” Aangifte stond niet op het netvlies.’

De lector verklaart deze blinde vlek uit het feit dat de gehandicaptenzorg van oudsher vooral cliënten met relatief ernstige verstandelijke beperkingen helpt. Zij zijn duidelijk ontoerekeningsvatbaar, waardoor

VAN FEITEN TOT WEGING

De checklist ‘Aangifte of niet’ is ingedeeld in thema’s, die zijn uitgewerkt in 59 items. Het begint bij de feiten (wie, wat, hoe, waarom) en de context, zoals eerdere maatregelen en de houding van de cliënt. Vervolgens komt aan bod wie (mede)verantwoordelijk is voor de beslissing over aangifte en hoe het zit met aangifteplicht en beroepsgeheim. Onder het kopje ‘afwegingen’ staan veel items met subvragen die helpen een oordeel te bepalen. De ernst hangt bijvoorbeeld af van het soort delict, de schade, de ervaren ernst en het patroon. Zo zijn er ook afwegingen over de waarden die in het geding zijn, alternatieve oplossingen binnen en buiten het strafrecht, en mogelijke effecten op dader, medecliënten, slachtoffer, medewerkers en zorgorganisatie. Het thema ‘weging’ helpt alles te overzien: wat levert de gunstigste uitkomst op? Ten slotte reikt de checklist opties aan voor consultatie en voor verantwoording: wie wordt geïnformeerd, is melding bij een inspectie verplicht?

De checklist heeft een bijlage met veertig vooronderstellingen die vaak onderling tegenstrijdig zijn, zoals ‘het is beter als politie en justitie de cliënt straffen en niet de begeleiding’, maar ook ‘de hulp van de politie inroepen leidt vaak tot escalaties’. De vragen hierbij zijn: welke vooronderstellingen heb jij en hoe weet je of ze kloppen? Is iedereen het daarover eens?

De checklist wordt later dit jaar gepubliceerd op hsleiden.nl/licht-verstandelijke-beperking-en-jeugdcriminaliteit. Wie er direct al mee aan de slag wil kan contact opnemen met kaal.h@hsleiden.nl.

het niet voor de hand ligt agressie ook strafrechtelijk aan te pakken. Instellingen krijgen echter steeds meer cliënten met een licht verstandelijke beperking. Zij zijn juridisch gezien in principe toerekeningsvatbaar, tenzij ze bijkomende psychiatrische stoornissen hebben. Bovendien is fysieke agressie niet het enige delinquente gedrag onder deze doelgroep. Kaal en haar collega’s kwamen van alles tegen: bedreij-

Hendrien Kaal: 'Mijn doel is niet: meer aangiftes, maar wel: meer jongeren op de rails krijgen.'

ging en beroving van begeleiders en medecliënten, vernieling van hun spullen, winkeldiefstal, brandstichting, drugshandel, vuurwapenbezit. Cijfers over het aantal overtredingen door cliënten met een LVB zijn er niet, maar zij scoren hoog op risicofactoren voor crimineel gedrag. Kaal: 'Ze hebben vaak problemen thuis, zijn beïnvloedbaar, overzien risico's niet. Vanuit het strafrecht weten we bovendien dat deze groep is oververtegenwoordigd in de criminaliteit.'

NIET OP INGESTELD

Begeleiders weten vaak niet goed hoe ze hiermee moeten omgaan, constateert Kaal. 'Medewerkers zeiden tegen ons: "Voorheen werkte ik met cliënten op een lager niveau. Nu zijn er meer cliënten op een hoger niveau, maar daar zijn we eigenlijk niet op ingesteld."' Dat zegt ook Marianne Brobbel, begeleider en coach op dezelfde locatie in Noordwijk als Roos Litjens. 'We krijgen meer te maken met bijvoorbeeld dreigementen. Daarin moeten we onze weg nog vinden.' Enige tijd geleden werd zij persoonlijk bedreigd door een cliënt. 'Hij liep te schelden met ziektes en zei toen: "De volgende keer weet ik je te vinden."' Dat vond ik in dit geval echt heel dreigend. Ik heb een MIC-melding gedaan (interne Melding Incidenten Cliënten, red.), maar aan een aangifte heb ik niet eens gedacht.'

De terughoudendheid bij professionals om de politie in te schakelen heeft meerdere oorzaken. Soms vatten zorgverleners het beroepsgeheim te strikt op, als zij door hun werk horen over een misdrijf. Kaal: 'Je hebt ook een zorgplicht naar andere cliënten, en maatschappelijke plichten. Bij een conflict van plichten moet je een zorgvuldige afweging maken en soms je beroepsgeheim schenden.' Een slachtoffer kan altijd naar de politie stappen. Dit betekent niet dat je bij de aangifte dan ook informatie mag delen over eventuele stoornissen en diagnoses.

Een praktisch obstakel is dat het schaarse tijd kost om aangifte te gaan doen op het politiebureau. Daarnaast zijn incidenten vaak lastig te duiden. 'We horen wel vaker: "Ik ga je neersteken", of: "We zetten de boel hier in de fik", vertelt Litjens. 'De vraag is dan: kunnen we dit seri-

eus nemen?' Beschuldigingen die de begeleiders ter ore komen, zijn niet altijd gegrond. Zo maakte Litjens meermaals mee dat een cliënt medecliënten of medewerkers betichtte van vernieling van zijn scooter, terwijl de begeleiding vermoedde dat hij de averij zelf had veroorzaakt.

VERTROUWENSBAN

Het belangrijkste motief om de politie erbuiten te laten, is dat zorgverleners hun vertrouwensband met de cliënt – 'toch al een heel dun draadje', aldus Brobbel – niet willen schaden. Je kunt daarover verschillend denken, constateert Kaal. 'Er zijn ook begeleiders die stellen dat je met een aangifte een duidelijke grens trekt en dat duidelijkheid goed is voor de behandelrelatie.' Opmerkelijk genoeg hoorde ze dit geluid ook onder cliënten. 'Sommige zeiden: "Het lijkt wel alsof alles hier mag." Dat kan een gevoel van onveiligheid geven.'

Brobbel is anders gaan denken over dit dilemma sinds de bedreiging die zij meemaakte. In gesprekken met collega's merkte zij hoezeer het voorval haar had geraakt. Ze zou nu eerder nadenken over een aangifte

'We horen wel vaker: ik ga je neersteken. Of: we zetten de boel hier in de fik. De vraag is dan: kunnen we dit serieus nemen?'

of melding bij de politie. 'Ik ben er inmiddels wel van overtuigd dat je de vertrouwensband evengoed kunt behouden. Je blijft toch degene die nabijheid biedt en ervoor zorgt dat dingen geregeld worden.'

WEINIG BELEID

Op dit moment is de beslissing de politie erbij te halen in hoge mate individueel. Als instellingen al beleid hebben rond agressie, gaat dat vooral over preventie en interne meldingen. 'Juist over aangifte is heel weinig te vinden', zegt Kaal. Soms vermelden protocollen wel de mogelijkheid aangifte te doen op naam van de instelling, maar niet of en wanneer medewerkers ook zelf worden geacht dit te doen. 's Heeren Loo heeft wel een aangiftebeleid, vertelt Roos Litjens. 'Daarin staat in welke gevallen je verplicht bent aangifte te doen, zoals levensdelicten, en wat aangiftewaardige incidenten zijn.'

De lector ziet de visie op grensoverschrijdend gedrag langzamerhand verschuiven. 'Van: "Dit is een gedragsprobleem", naar: "Dit gedrag wordt normaliter gezien als delinquent en in het kader van normalisering is dat voor cliënten niet anders". Instellingen denken vaker na over de vraag: wanneer is voor ons de grens bereikt en kan het zinvol zijn het strafrecht te betrekken?'

Roos Litjens:
'Sommige collega's
vonden dat ik wel
aangifte had moeten
doen, ook wegens het
recidivegevaar.'

Aangifte doen kan niet alleen duidelijkheid scheppen, het strafrecht kan ook extra mogelijkheden geven om cliënten bij te sturen. Kaal noemt het voorbeeld van een jongen die regelmatig op Schiphol uit stelen ging. De begeleiders konden hem niet tegenhouden, want hij verbleef vrijwillig bij de zorgaanbieder. Dankzij overleg in het regionale Veiligheidshuis kreeg hij een voorwaardelijke straf, arresteerde de marechaussee hem bij zijn volgende uitstapje, en moest hij vervolgens drie maanden binnen blijven. Dat bood de zorgverleners de kans intensief met hem aan de slag gaan.

Politiebemoeienis kan ook op andere manieren van nut zijn. Een laagdrempelige melding heeft niet direct consequenties, maar helpt wel een dossier op te bouwen. In de woning waar Litjens werkt, zijn agenten langs geweest voor een 'bromsnorgesprek' met een cliënt die een verzameling messen had. De jongen was zo door hen geïmponeerd dat hij alle messen aan hen meegaf. Maar, zegt Litjens, zo soepel loopt het niet altijd. 'Het komt ook voor dat wij de politie bellen omdat een cliënt die onder reclassering staat zijn strafvoorwaarden schendt, en dat ze niets doen. Dat is voor onze cliënten een boodschap: we hoeven ons er niet aan te houden.'

Een aangifte is niet zaligmakend, ziet ook Kaal. 'Het kan helpen als middel, mits er voldoende contact is met de strafrechtketen. Mijn doel is niet: meer aangiftes, maar wel: meer jongeren op de rails krijgen.' Afgezien daarvan kan vervolging simpelweg een kwestie van rechtvaardigheid zijn, benadrukt zij. 'Soms is straf niet zozeer goed voor de cliënt, maar is genoegdoening wel noodzakelijk voor het slachtoffer. Het gaat niet alléén om de cliënten.'

DOORDACHTE KEUZE

Kaals checklist brengt al dit soort afwegingen en keuzes in beeld. De woningen in Noordwijk waar Marianne Brobbel en Roos Litjens werken, hebben de lijst sinds kort in huis. Dat leidt tot bewustwording. 'We hebben het er veel over de laatste tijd, in onze woning en in het woonteam van zeven woningen', zegt Brobbel. Meerdere collega's hebben recentelijk zelfs aangiftes gedaan. 'Het staat op de agenda. De

checklist zit ook in het woningboek, wat duidelijk maakt dat aangifte een optie is.'

De checklist is tot nu toe echter nog niet gebruikt in hun woningen. De twee begeleiders vinden de lijst zinvol, maar wel lang. Brobbel heeft zich erin verdiept voor de coaching van nieuwe collega's. 'Als je hem afloopt, geeft het een doordachte keuze. Maar ik denk dat hij voor veel mensen wat te veel vragen bevat en te ingewikkeld is.' Litjens: 'Hij is wel echt volledig. Als je er de tijd voor kunt vrijmaken, kan het je andere inzichten opleveren. We kijken nu hoe we de checklist op de juiste manier kunnen implementeren.' Haar lijkt het handig als 's Heeren Loo een stappenplan maakt voor hoe te handelen bij een delict, met als onderdeel het doorlopen van de checklist. 'Het moet in ons systeem komen. En misschien moet je ook wel zeggen: als je twijfelt over aangifte, doe dan in elk geval een melding.'

Kaal staat open voor alle feedback. Ze hoopt het komende jaar diverse locaties te vinden die de checklist structureel willen toepassen, dus de lijst bij elk delict doornemen met twee of drie professionals. 'Zo komen wij te weten wat helpt en wat nog onduidelijk is. En als mensen het een papiermolen vinden, wat kunnen we daar dan aan doen?'

Vrijheid en gewoon wonen met een fysieke beperking? Fokus maakt het mogelijk!

Fokus

Meer weten?
Kijk op
fokuswonen.nl

Zelfstandig wonen met een fysieke beperking kan met de assistentie van Fokus binnen handbereik. Fokus verleent assistentie bij algemene dagelijkse levensverrichtingen (ADL), zoals opstaan, aankleden, eten, toiletgang en hand-en-span-diensten. Deze assistentie is 24 uur per dag beschikbaar. De cliënt huurt een aangepaste woning van de woningcorporatie en kan de assistentie oproepen wanneer hij deze nodig heeft. Zo kan de cliënt in alle vrijheid het leven leiden zoals hij dat wil.

Er zijn bijna 100 Fokusprojecten in meer dan 60 plaatsen in Nederland. Er is dus altijd een Fokusproject in de buurt.
T (050) 521 7272 E servicepunt@fokuswonen.nl

www.fokuswonen.nl

Sanne van der Hagen is adviseur bij Buro Wisselstroom. Ze adviseert zorgorganisaties hoe zij met behulp van online toepassingen hun zorgaanbod beter kunnen laten aansluiten bij de belevingswereld van hun cliënten.

Lieve Betsie...

EEN KAART DIE PRAAT

Al jaren ben ik bevriend met Betsie. Betsie is dik in de zestig en kan niet lezen of schrijven. Maar ze houdt erg van tradities. Dus krijg ik elkaar jaar een kerstkaart met haar naam en verwacht ze die ook van mij. Ik weet ieder jaar mijn familie zo ver te krijgen dat ook zij een kaartje sturen met de kerst, haar verjaardag en natuurlijk vanaf de vakantie. Maar het voelt ook gek. Zo'n geschreven kaartje dat ze niet zelf kan lezen. Daarom is dit een perfecte uitvinding! Een kaart waar je zelf een bericht kan inspreken. Zo kan Betsie de kaart gewoon beluisteren. #app #website #vanaf 10 euro #depraatkaart.nl

EEN PRAATKAART

Als communiceren niet zo gemakkelijk is met (geschreven) taal dan kan een beeldverhaal helpend zijn. We weten het allemaal, maar het vraagt ook wat lef om daadwerkelijk beelden in te zetten. Deze handige boekjes - over alledaagse onderwerpen - kun je gewoon tonen op een iPad of even printen als dat beter werkt. Probeer het eens zou ik zeggen! #website #gratis #bit.ly/praatkaart

INLEVEN IN DE ANDER IS LASTIG

We kunnen ons gemakkelijk inleven in mensen die op ons lijken. We voelen mee of praten met elkaar om elkaar beter te begrijpen. Maar wat als praten nu niet zo goed gaat? Of als

de ander geen zin heeft om het je uit te leggen? Gelukkig zijn er dan Virtual Reality en mensen die een applicatie bedenken om je beter te kunnen inleven in mensen met een lvb. Hij is nog in ontwikkeling bij MEE Gelderse Poort. #InOntwikkeling #meegeldersepoort.nl/nieuws

YOUTUBE KIDS

Iedereen die regelmatig filmpjes op Youtube zoekt, heeft wel eens een video gezien die hij of zij liever niet wilde zien. Zelfs als je SafeSearch in Youtube aanzet komt dat nog wel eens voor. Met Youtube Kids wil Youtube dit voorkomen. Een mooie zet, en nu ook beschikbaar in Nederland. #App #Android #Apple #Gratis #youtube.com/yt/kids

ALLES OVER DE WLZ

Wil je een beroep doen op de Wlz? Dan zijn de regels en procedures daarvoor vaak veel te ingewikkeld. Hierdoor duurt zoeken naar de juiste instantie en de best passende zorg lang. En krijg je niet altijd de zorg en ondersteuning die het beste bij je persoonlijkheid en situatie past. Daarom is er nu de website meeroverwz.nl, waarop alle informatie te vinden is die nodig is voor het regelen van langdurige zorg conform de Wet langdurige zorg (Wlz). De website is ook toegankelijk voor mensen met een motorieke, visuele, auditieve of licht verstandelijke beperking.

Op het Kennisplein Gehandicaptensector, waarin de VGN participeert, wisselen begeleiders en ondersteunende professionals kennis en ervaring uit. In deze rubriek wordt steeds één resultaat van de vele activiteiten belicht.

'De kennisbundels sluiten goed aan bij het onderwijs'

'Het mooie van de gehandicaptenzorg is dat deze zo gedifferentieerd is', zegt Nicolet Schoonderwoerd, docent Welzijn aan het Dulon College in Ede. 'Onze profielen van de opleiding Maatschappelijke Zorg weerspiegelen die diversiteit en de kennisbundels sluiten daar mooi bij aan.' Het Dulon-college gebruikt alle kennisbundels die op het Kennisplein Gehandicaptensector zijn te vinden. Recent kwamen daar vier nieuwe bundels bij: over niet-aangeboren hersenletsel (NAH); ouderen met een verstandelijke beperking; licht verstandelijke beperking; en ernstige meervoudige beperkingen. De VGN, Vilans en BDM Advies ontwikkelden deze nieuwe kennisbundels. Opleidingen in het mbo en hbo, zorg- en belangenorganisaties én inhoudsexperts werkten hieraan mee. Het Dulon-college was daar één van. 'De Kennisbundels sluiten goed aan op de manier waarop ons onderwijs

georganiseerd is', vervolgt Schoonderwoerd. 'We hebben ervoor gekozen om de studenten een eigen onderwijsprogramma te laten maken. Ze moeten natuurlijk wel kunnen aantonen dat ze gewerkt hebben aan hun leervragen en leerdoelen en hoe ze dat gedaan hebben. Dat kan zijn bijvoorbeeld door de kennisbundels door te nemen, op werkbezoek te gaan bij een orthopedagoog of een documentaire te bekijken. Het is geen vorm van huiswerk, want alles doen ze onder begeleiding van een deskundige.' Iedere MBO-opleiding begint met een basisdeel dat voor iedereen gelijk is. Na het basisdeel wordt een profiel gekozen, bijvoorbeeld 'begeleider gehandicaptenzorg'. Binnen het profieldeel zijn de keuzedelen een verdere verdieping van kennis. Die kunnen gaan over alle onderwerpen van de kennisbundels, zoals nah, lvb, emb. 'Dat geeft de mogelijkheid om je te verdiepen in het thema waarin je op dat moment geïnteresseerd bent', aldus Schoonderwoerd.

'De Kennisbundels zijn daarbij een betrouwbare bron', vervolgt ze, 'ze zijn toegankelijk opgezet en de studenten vinden het prettig om mee te werken. In eerste instantie waren ze geschreven voor de docenten. Maar wij hebben aangegeven: schrijf ze ook voor studenten. Dat hebben ze gedaan. Daardoor zijn ze nu zelfstandig door iedereen te gebruiken.' De Kennisbundels maken deel uit van de kwaliteitsagenda van minister Hugo de Jonge. Een van de doelen daarvan is 'beter

toegeruste en betrokken professionals'. De kennisbundels zijn daarom niet alleen geschikt voor in het onderwijs, ze kunnen ook gebruikt worden voor bij- of nascholingen voor mensen die al werkzaam zijn in de sector. Iedereen mag de Kennisbundels gratis gebruiken, want ze zijn ontwikkeld met publiek geld. Je mag ermee kopiëren, knippen en plakken, mét bronvermelding. ●

> KENNISPLEIN-GEHANDICAPTENSECTOR.NL

‘Het is oké als je me nodig hebt’

Nu zelfredzaamheid als hoogste ideaal geldt, lijkt afhankelijkheid een vies woord geworden. Dat staat een goede ambachtelijke afstemming in de zorgrelatie in de weg, vinden onderzoekers van de Universiteit voor Humanistiek. ‘Je moet goed zijn in je vak om daar ruimte voor te bieden.’

DOOR ANNETTE WIESMAN | ILLUSTRATIES SYLVIA WEVE

In een tijd waarin zelfstandigheid en zelfredzaamheid in de gehandicaptenzorg als hoogste ideaal gelden, wordt afhankelijkheid doorgaans beschouwd als een probleem.

Die opvatting is ook terug te lezen in de Kwaliteitsagenda Gehandicaptenzorg. Stichting Klokkenluiders Verstandelijk Gehandicapten zette het onderwerp afhankelijkheid op de agenda, nadat ze klachten verzameld had van mensen met een beperking die aanliepen tegen uiteenlopende vormen van afhankelijkheid: van zorginstellingen, begeleiders, van ouders en van cliëntenraden. Toen het ministerie van VWS de opdracht verstrek- te aan de Universiteit voor Humanistiek om het probleem van afhankelijkheid in de gehandicaptenzorg in kaart te brengen, was de insteek dan ook: hoe kunnen we die verminderen?

Hoofdonderzoeker Simon van der Weele zag een kans om meer nuance aan te brengen in dit debat. Want afhankelijkheid hoeft niet altijd negatief te zijn. ‘We wilden de morele duiding uitstellen en het concept verder uitwerken. Afhangen is met de huidige nadruk op zelfbeschikking een soort vies woord geworden, maar uiteindelijk zijn we allemaal op de een of andere manier van iets of iemand afhankelijk. Alleen hebben mensen met

een beperking op dagelijks niveau meer kans op het ervaren van negatieve afhankelijkheid.’

‘GEPASTE AFSTAND’

Samen met senior onderzoekers Femmianne Bredewold en Ellen Grootegoed en onder begeleiding van hoogleraren Margo Trappenburg en Evelien Tonkens deed Van der Weele onderzoek naar de vraag: hoe ervaren mensen met een beperking afhankelijkheid? Er was al veel onderzoek gedaan naar het belang van autonomie, empowerment en eigen regie voor mensen met een beperking, maar hier was nog zelden naar gekeken.

Naar aanleiding van het onderzoek verscheen ook het boek *Zorgen als ambacht*, dat verrijkt is met reportages en een historische terugblik. Daarin is te lezen hoe het ideaal van zelfstandigheid en zelfontplooiing langzamerhand een centrale plaats veroverde in het denken over de zorg voor mensen met een beperking. Rond 2000 verschoof het accent daarbij steeds meer van ‘recht op zelfstandigheid’ naar een plicht. Tegelijkertijd werd de relatie tussen cliënt en begeleider onpersoonlijker en afstandelijker, blijkt uit de geschiedenis. Die observatie wordt ondersteund door het onderzoek, consta-

teert Van der Weele. ‘Het is niet langer de bedoeling dat begeleiders een belangrijke plaats in het leven van cliënten innemen; “gepaste afstand” is het devies’, zegt hij. ‘Maar daarmee ontstaat vaak een leemte bij mensen met een beperking. Vooral als hun sociale netwerk klein is, omdat bijvoorbeeld de familie uit beeld is.’

LICHAAMSTAAL

Hoe doe je onderzoek onder mensen die zich soms nauwelijks kunnen uiten? De onderzoekers werkten met de principes van de *grounded theory*-methode, waarbij de theorie ontleend wordt aan observaties en ander kwalitatief onderzoek. Zowel bewoners als begeleiders werden hele dagen ‘geschaduwd’, om hun perspectief in beeld te brengen. De bewoners waren zowel mensen met een lichte beperking, als mensen die 24 uur per dag zorg en begeleiding nodig hebben. Daarnaast werden bewoners gevraagd om foto’s te maken van hun dagelijks leven en werden zij op grond daarvan geïnterviewd. Tenslotte organiseerden de onderzoekers verschillende focusgroepen met mensen met een beperking, verwanten en begeleiders.

Het veldwerk vond plaats bij twaalf woonvormen van zeven zorginstellingen. Van der Weele deed een groot deel daarvan

Werte

zelf. 'Ik heb veel bewoners tijdens hun dagelijkse leven gevolgd en ook veel met ze gekletst. Als ze niet konden praten lette ik op hun lichaamstaal, of ik observeerde wat er gebeurde. Of ik vroeg hun naaste of begeleider wat er in degene die ik schaduwde omging, hoewel je hun duiding niet altijd zomaar klakkeloos moet overnemen.' Zo volgde Van der Weele in een grote woonvoorziening een man met een ernstige verstandelijke beperking en vergevorderde dementie. 'Er was in die voorziening geen specialistische zorg voor dementie, en de man werd in mijn beleving enigszins aan zijn lot overgelaten. Hij dwaalde uren door de gangen en leek zich nauwelijks van mijn aanwezigheid bewust. Ik wist alleen niet hoe hij dat zelf ervoer. Daarom vroeg ik de begeleiders: hoe denken jullie dat hij zich vandaag voelt? Zo ontstaat uiteindelijk toch een verhaal van soms vijftien pagina's lange observaties.'

SCHURENDE AFHANKELIJKHEID

Focusgroepen, interviews en observaties bleken elkaar te versterken: opmerkingen uit focusgroepen vielen door de eigen observaties beter op hun plaats. In de onderzoeksgroep werden alle verslagen gelezen en besproken met de vraag: welke patronen zien we? 'Die hebben we geturfd, en dan ontvouwt zich voorzichtig een eerste analyse', zegt Van der Weele. Aanvankelijk was het plan om een indeling te maken naar vormen van afhankelijkheid – van bijvoorbeeld mensen, vervoermiddelen of situaties. Maar de onderzoekers bedachten al snel dat dat weinig zei over de ervaringen van de mensen over wie het gaat. Uit de interviews bleek dat afhankelijkheid in sommige gevallen niet als storend wordt ervaren, bijvoorbeeld als er sprake was van een prettige vanzelfsprekendheid. 'Dat bracht ons op het idee om te kijken naar

de momenten waarop afhankelijkheid wél vervelend is', zegt Van der Weele.

De onderzoekers onderscheiden drie gevolgen van 'schurende' afhankelijkheid: onzichtbaarheid, onmacht en ongelijkwaardigheid. Het boek beschrijft een aantal voorbeelden hiervan in korte reportages: een bewoner die genegeerd wordt omdat begeleiders te lang bezig zijn met administratie, een stagiair die komt meekijken als een begeleider helpt bij het douchen en iemand met een beperking die eindeloos moet wachten op een busje. Van der Weele: 'Ongelijkwaardigheid was een moeilijke categorie, omdat we daarbinnen heel uiteenlopende vormen tegenkwamen. Schending van iemands privacy bij het douchen is iets heel anders dan bijvoorbeeld de ongelijkwaardigheid die mensen ervaren omdat zij wél allerlei persoonlijke dingen aan begeleiders vertellen, maar omgekeerd niet.'

Falende afstemming is een 'dagelijkse terugkerend fenomeen in de gehandicaptensector en daarmee een serieus probleem', is de conclusie uit het onderzoek. De onderzoekers kwamen het zonder uitzondering tegen bij de organisaties waar ze onderzoek deden. Ook de omvangrijke bureaucratie heeft haar aandeel in schurende situaties. *Zorgen als ambacht* schrijft: 'Het is een oud refrein maar het moet hier toch worden herhaald: het is essentieel dat zorgverleners minder tijd aan verslaglegging en meer aan zorg kunnen besteden.' Van der Weele benadrukt dat er op alle niveaus een verandering nodig is: individueel, op organisatieniveau, bij de overheid en in het denken. 'Het begint met het huidige discours, waarbij afhankelijkheid als iets negatiefs wordt neergezet.'

CREATIEVE OPLOSSINGEN

Wat valt tegen die falende afstemming te doen? Gesprekken in de projectgroep

over situaties waarin de samenwerking juist wél goed ging, bracht de onderzoekers op het concept ambachtelijke afstemming: 'een fijnmazig proces van bijstellen, schipperen en uitproberen, (...) waarin een oplossing is gevonden voor uiteenlopende behoeften en belangen.'

Het zijn situaties waarin bewoners en begeleiders op zo'n manier met elkaar omgaan dat de hulp nauwelijks meer opvalt, legt Van der Weele uit: soms ontwikkelen mensen met een beperking en hun begeleiders gezamenlijk een creatieve oplossing in de zorg, die voor hen beiden werkt. 'Zo was er een bewoner die het niet prettig vond om in het bijzijn van zijn begeleiders te douchen. Zij wilden wel controleren of de bewoner zichzelf waste, dus spraken ze af dat de begeleider altijd buiten de badkamer zou wachten totdat hij het water van de douche hoorde stromen.' Je moet goed zijn in je vak om daar ruimte voor te bieden, aldus de onderzoeker. 'Dat is een kunst, een ambacht dat moet rijpen.'

Maar hoe stimuleer je die kunst? De onderzoekers geven een hele rij uiteenlopende tips voor organisaties om negatieve afhankelijkheid te voorkomen en 'ambachtelijke afstemming' te stimuleren. Denk aan het uitnodigen van pottenkijkers in de organisatie om ingesleten patronen te doorbreken ('Daar wordt in de sector al mee geëxperimenteerd, zoals bijvoorbeeld in het VU-project *Met Andere Ogen*'), meer teamleren, het verankeren van medezeggenschap van cliënten samen met verwanten, het investeren in duurzame teams met vaste begeleiders en meer niveauverschil in groepen. Dat laatste kan meer reuring geven in het leven van mensen met ernstige meervoudige beperkingen, terwijl mensen met een lichtere beperking voldoening kunnen halen uit het feit dat zij anderen helpen. Maar de

hoofdzaak is reflectie, zowel voor organisaties als begeleiders, meent Van der Weele. 'Daarmee kun je de bestaande routines bespreekbaar maken.'

MOOI VAK

Hoewel begeleiders het probleem van falende afstemming blijken te herkennen, zijn ze zich er vaak niet van bewust als ze het zelf doen, zo blijkt. Dat maakt falende afstemming lastig aan te pakken. Gelukkig is er tegelijkertijd veel behoefte aan zelfreflectie, ziet Van der Weele. Daarbij helpt het als begeleiders erkennen dat afhankelijkheid onvermijdelijk is. 'Je kunt zeggen als begeleider: het is oké als je me soms nodig hebt. Zo kun je schaamte bij mensen met een beperking, iets waar velen last van hebben, voorkomen.' Ook zou het goed zijn als de relatie tussen begeleider en degene met een beperking weer persoonlijker wordt, denkt hij. 'Vertel die ander ook eens iets over jezelf, zodat de relatie wederkeriger wordt.' Tijdens de workshops die hij geeft, merkt Van der Weele dat de term ambachtelijke afstemming een snaar raakt. 'Onze insteek doet recht aan het besef dat dit een moeilijk vak is, een vak waar je trots op mag zijn.'

Aan mensen met een beperking verschaft het onderzoek meer vocabulaire als zij problemen rondom afhankelijkheid willen bespreken, denkt Van der Weele. Verwanten voelen dankzij het onderzoek meer erkenning van de problemen waar ze tegenaan lopen, bleek al uit de gesprekken in de focusgroepen. 'Voor zowel mensen met een beperking als hun verwanten is het belangrijk dat hun perspectief nu gehoord wordt. Ik hoop dat we hen hiermee meer houvast bieden.'

Simon van der Weele, Femmianne Bredewold, Ellen Grootegoed e.a., *Zorgen als ambacht. Afstemmen op afhankelijkheid van mensen met een beperking*. Utrecht De Graaff 2019.

> UITGEVERIJDEGRAAF.NL

HENRIËTTE SANTVOORT

De cabriotraining

Graag willen we in deze column iets vertellen over de cabriotraining. Sofie Sergeant en ik hebben aan het begin van ons onderzoek een film gemaakt in een cabrio met open dak. Dit heeft plaatsgevonden in de haven van Rotterdam. De titel van deze film luidt: 'Twee onderzoekers aan het verre diepe water'. We willen met deze film ons onderzoek op een stoere positieve en krachtige manier in beeld brengen. Het zou van gewoon bijzonder naar bijzonder gewoon moeten gaan. Het zou vanzelfsprekend moeten zijn dat mensen met en zonder beperking met elkaar samenwerken in onderzoek.

De naam cabriotraining ontstaan tijdens het maken van onze film. Het woord cabrio bestaat uit zes letters met belangrijke thema's binnen participatief actie onderzoek.

C: De c is van contact en communicatie. Dit geeft zuurstof aan elke samenwerking. Als we samenwerken met mensen met een beperking, zullen we ook uit de verbale box moeten stappen.

A: Van A tot Z inclusief. Het wordt tijd dat mensen met een beperking meedoen met het bepalen van de onderzoeksagenda, het onderzoek mee helpen uitvoeren, tot en met de onderzoeksresultaten verspreiden.

B: Beloning betekent erbij horen: een betekenisvolle job hebben, een bijdrage kunnen leveren, mee kunnen bouwen aan veranderingen. Dit geeft iemand een rijk gevoel.

R: Dit staat voor rust en tijd. Je moet de rust en tijd nemen om elkaar te leren kennen voordat je het onderzoek induikt met elkaar. Dit vraagt van beide kanten aanpassing.

I: Interesse in elkaars vaardigheden: weten wie je bent en wat je kan betekenen in onderzoek. Dit is een belangrijk thema in het doen van onderzoek.

O: Dit staat voor oké: je mag fouten maken. Dit is misschien wel de moeilijkste voorwaarde van participatief onderzoek. Iedereen is kwetsbaar, dit verbindt ons als mensen en hiervoor moet gecommuniceerd worden. Dit bevordert de gelijkwaardigheid tussen mensen met en zonder beperking.

De cabriotraining kan op maat worden gegeven. Dit wil zeggen dat we de training aan kunnen passen aan de vraag en wensen van de diverse onderzoeksprojecten. We kunnen informatie geven, maar we kunnen ook interactief met elkaar bezig zijn. De projecten geven zelf aan welk thema zij belangrijk vinden om in geschoold te worden.

Wat heb ik geleerd door het geven van de cabrio training? Dat elke groep verschillend is, en dat het elke keer opnieuw zoeken is naar creatieve methodes. Dit is wat je ook moet ervaren tijdens het geven van een training. Ik leer ook veel over de wetenschappelijke termen binnen deze training. De kunst is wel om deze termen zo begrijpelijk mogelijk uit te leggen aan de diverse onderzoeksprojecten. Wat ik boeiend vind aan het geven van deze training is dat ik zelf co-onderzoeker ben, en daarom andere co-onderzoekers mag trainen. Door de samenwerking met Sofie leer ik veel over onderzoek en over de samenwerking in onderzoek. Dit kan ik weer overbrengen op de onderzoeksprojecten.

Henriëtte Sandvoort werkt als ervaringsdeskundige co-onderzoeker en trainer bij LFB. Sofie Sergeant is onderwijscoördinator bij Disability Studies in Nederland en onderzoeker bij DSiN/VU Amsterdam. Om beurten schrijven zij deze rubriek. Bekijk hun vlogs op kennispleingehandicapensector.nl.

Kies de beste mensen..... en help hen zich te ontwikkelen tot waardevolle professionals

Focus op de zeven onmisbare
eigenschappen voor
alle medewerkers in de zorg.

€ 24,95
(hard copy)

www.petervonk.com/zorg

- * Talent-assessment voor ontwikkeling en selectie
- * Competentie-ontwikkelboek Zorg (VG)
- * Training Assessor | Competentiecoach Zorg

COLOFON

MARKANT, vakblad voor de gehandicaptensector, wordt uitgegeven onder auspiciën van de Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland (VGN) in samenwerking met Bohn Stafleu van Loghum, onderdeel van Springer Nature.

REDACTIE

Marjoleyn Vreugdenhil, hoofdredacteur
Johan de Koning, coördinator, jkoning@vgn.nl
Lotte Pulles, redactie-assistent, lpulles@vgn.nl

REDACTIEADRES

Postbus 413, 3500 AK Utrecht, tel. 030-2739732,
e-mail: jkoning@vgn.nl

REDACTIECOMMISSIE

Anouschka Bänziger, Annamiek van Dalen, Jolanda Douma, Han van Esch, Pieter Hermesen, Sabina Kef, Marion Kersten, Hetty van Oldeniel

UITGEVER

Bohn Stafleu van Loghum, Postbus 246, 3990 GA Houten

AAN DIT NUMMER WERKTEN MEE

AUTEURS Frank Bluimink, Conny Cramer, Riëtte Duynstee, Sanne van der Hagen, Krista Kroon, Max Paumen, Mario van Rossum, Henriëtte Sandvoort, Sofie Sergeant, Rieke Veurink, Karin Volkers, Annette Wiesman

FOTOGRAFEN Aleid Denier van der Gon, Angeliek de Jonge, Stijn Rademaker, Martine Sprangers, Hans Tak

ILLUSTRATOREN Karel Kindermans, Len Munnik, Annet Scholten, Sylvia Weve

BASIS VORMGEVING Akimoto, Amersfoort

ADVERTENTIES

Bureau van Vliet, Imke Belder, telefoon 023-5714745,
e-mail: i.belder@bureauvanvliet.com. De advertentietarieven en voorwaarden zijn op aanvraag verkrijgbaar.

ABONNEMENTEN

Markant verschijnt zes keer per jaar. Lidinstellingen van de VGN ontvangen Markant als onderdeel van hun lidmaatschap. Abonnementprijs: € 91,00. Studenten ontvangen 50% korting. Het abonnement kan elk gewenst moment ingaan en wordt automatisch verlengd tenzij twee maanden voor de vervaldatum is opgezegd via het daarvoor bestemde formulier op www.bsl.nl/ klantenservice. Als vakblad hanteren wij de opzegregels uit het verbintenissenrecht. We gaan er vanuit dat u het abonnement uit hoofde van uw beroep hebt afgesloten. Abonnementenadministratie: Klantenservice Bohn Stafleu van Loghum, Postbus 246, 3990 GA Houten. Telefoon: 030-6383736. Bij wijziging van de tenaamstelling en/of adres verzoeken wij u de

adresdrager met de gewijzigde gegevens op te sturen naar de afdeling klantenservice of wijzigingen door te geven via het formulier op www.bsl.nl/klantenservice.

VOORWAARDEN

Op leveringen en diensten zijn de bij de Kamer van Koophandel gedeponeerde algemene voorwaarden van Springer Media B.V. van toepassing, tevens raadpleegbaar op www.bsl.nl. De voorwaarden worden op verzoek toegezonden. Het overnemen en vermenigvuldigen van artikelen en berichten uit dit tijdschrift is slechts geoorloofd met bronvermelding en met schriftelijke toestemming van de uitgever. Het verlenen van toestemming tot publicatie in deze uitgave houdt in dat de Standaardpublicatievoorwaarden van Springer Media B.V., gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel te Utrecht onder dossiernummer 3210/635, van toepassing zijn, tenzij schriftelijk anders is overeengekomen. De Standaardpublicatievoorwaarden voor tijdschriften zijn in te zien op www.bsl.nl/ schrijven-bij-bohn-stafleu-van-loghum/ auteursinstructies of kunnen bij de uitgever worden opgevraagd.

www.bsl.nl

© 2019, Markant
ISSN 1384-6612

SELFIE

In de wedstrijd 'Lekkerste broodje van Nederland' won ze de eerste prijs in de categorie 'Lekker Anders'. Haar creatie heet 'Varkentje eet appel', een gegrild rozijnenbroodje met gerookte varkensribeye, reepjes Granny Smith, in port gemarineerde vijgjes en balsamicostroop. **Anouska Hendriks** (18) begon al op haar negende met koken, samen met haar vader, en werkt sinds drie jaar als keuken-assistent bij Lunchcafé de Zoetelaar van Ipse de Bruggen in Zoetermeer. De wedstrijd vond plaats tijdens de Horecava in de Rai in Amsterdam. Anouska: 'Ik vond het best eng om mee te doen en het broodje klaar te maken in een grote hal vol met toeschouwers. Opeens begon iedereen te juichen en bleek dat ik de winnaar was geworden. We hebben het daarna ook hier ook gevierd, met het hele personeel.' /Angeliek de Jonge

Woensdag 8 mei

Levensende en rouw in de gehandicaptenzorg

De dood is voor iedereen een moeilijk begrip. Voor mensen met een VB die de wereld al moeilijker begrijpen, is de dood nog onduidelijker. Hoe kunt u als professional uitleg geven over levensende, de dood en doorgaan met leven zonder de persoon die is overleden? Hoe zet u rituelen in? Wat als uw cliënt niet meer wil leven, maar zijn wettelijk vertegenwoordiger het hier niet mee eens is?

Plaats Hotel Theater Figi, Zeist
Informatie medilex.nl/levenseindegz

Dinsdag 21 mei

Autismevriendelijke mondzorg

Voor mensen met een autismespectrumstoornis (ASS) kan een bezoek aan de tandarts of mondhygiënist heel moeilijk zijn door onzekerheid, bezorgdheid, stress en (extreme) angst. Dit leidt soms tot (langdurige) zorgmijding waardoor problemen in de mond ontstaan. Weet u om te gaan met de angst, onzekerheid en handelingsverlegenheid van de patiënt?

Leer hoe u autismevriendelijk te werk kunt gaan binnen uw organisatie!

Plaats Carlton President Hotel, Utrecht
Informatie medilex.nl/mondzorgautisme

Woensdag 5 juni

Psychiatrie in de zorg voor mensen met een VB

Mensen met een vb hebben een verhoogde kans op het ontwikkelen van een psychiatrische stoornis. Weet u welke signalen wijzen op een psychose, verslaving of stemmingsstoornis? En bij welke behandeling is uw cliënt met psychiatrische problematiek gebaat?

Herken de signalen van psychiatrische problematiek bij mensen met een verstandelijke beperking en bied de juiste ondersteuning!

Plaats Regardz de Eenhoorn, Amersfoort
Informatie medilex.nl/vbpsychiatrie

Woensdag 12 juni

Begeleiding van mensen met een LVB

Mensen met een licht verstandelijke beperking hebben een groter risico op probleemgedrag en psychiatrische stoornissen. Wanneer kunt u doorverwijzen en naar wie? En moet u aangifte doen bij elk delinquent gedrag van uw cliënt?

Leer wat u móét doen en wat u mág doen in de begeleiding van uw cliënt als het gaat om probleemgedrag en psychiatrische stoornissen.

Plaats Hotel Theater Figi, Zeist
Informatie medilex.nl/begeleidinglvb